ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

40-дэхи жэлээ гарана

УРЯАД ҮНЭН

й Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

10193) | 1963 оной июниин 6, четверг | Сэн 2 мүнгэн

ЕСПУБЛИКЫНГАА ОЙЕ ҺАЙНААР УГТАЯ!

А. ХАХАЛОВ,
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ

СР-эй тогтоһоор 40 й республикын ажал- июль һара соо тэм- адаа буряад арадһаа ын бүхы ажалшадай эн ушар болохо бай- да ажаһууһан бүхы тал адляар, мүн бу- агтал Агуухэ Ок- революциин илаһа- өрынгөө түүхэдэ ан- амяраа гүрэн боло- эгдэнги, дарлагдан- , гүрэнэй, полити- болон соёл культурын дэниие эдэбхитэй- тушаа Коммунис гүрэнэй, агуухэ В. И. Ленинэй саг үр- оролдолго гаргаһа- ондо Буряадай Ав- Социалис Респуб- даа һэн. Тиихэдээ удта РСФСР-эй бо- вта ородог хоёр ав- ь ниилүүлэгдээ һэн. тогтоһоор оройдоол д байна. Гэбэшье энэ угасаа дотор Буряад лда гайхамшаг ху- ко, республикамнай республиканuудай байна. Буряад орон ожоруулагдаһан со- дөө ажахытай, про- раа хүгжэнги рес- й. Машина, станок, эгсэлнүүд болон при- болон хомор металл- үрһэн, шэл, цемент, , хюрөөдэгдэһэн ма- ай ургэн хэрэгсэлэй ажахын продукци болон бусад олон ян- Буряадай республи-

и хүгжэлтые, хүн на болон болбосоро- ые харахадаа баяса- ика доторнай бүгэдэ лэй уялгата һурал- , хадэ мянтан хү- рэ болон дунда тус- дта һуралсана. Бу- енциин кадрнууд ур- зхёол, искусство бо- лон наука хурдан түргэнөөр хүгжэнэ. Хото городууд, хүдэлмэришэдэй, колхозой болон совхозой һуурин тосхонууд урган һалбарна. Хүдөөгэй ажалшадай ажаһуудалда электричество, радио бата бэхеэр нэбтэрэн ороо. Клуб гү, али улаан булан, магазин гү, али хэлхеэ холбооной таһаг, радиоузел гү, али библиотекэгүй тосхон гэжэ мүнөө байхагүй.

Буряадай АССР-эй тогтоһоор 40 жэлэй турша дотор ямар юумэнэй хэгдэһэниие, Коммунис партиин, тэрээнэй ленинскэ ЦК-гай хүтэлбэри доро ажахын болон соёл культурын байгуулалтада туйлаһан гайхамшагта амжалтануудаа харахадаа, энээндэмнай сагнашагүй ехэ туһа хүргэһэнэйнь түлөө бүхы совет арадтаа, нэн түрүүн агуухэ ород арадта ехэ баяр баясхалан хүргэнэбди.

Манай орон дотор ажаһуугаа ехэ болон бага арадуудай хоорондо шэнэ харилсаанай, аха дүүгэй ёһоор харилсан туһалалсалгын эхин һуурииие Агуухэ Октябриин социалис революци табижа үгөө һэн. Энэ хадаа Совет Буряад ороной 40 жэлэй турша дотор туйлаһан амжалтануудай нэгэ шухала эрхэ нүхэсэл болоно.

Буряадай АССР-эй 40 жэлэй һайндэртэ манай республикын ажалшад ехэ эдэбхитэйгээр бэлдэжэ байна. Теэдшье дурасхаалта ехэ үдэрнүүдые ажалай амжалтаар тэмдэглэхэ гээшэ совет арадай жама ёһон болонхой.

Тарилгын талмай үргэдхэхэ, нэн түрүүн орооһото-бобово ургамалнуудые ехээр тариха, хабарайнгаа тарилга богонихон болзор соо шанар һайнтайгаар дүүргэхэ, мал ажалһаа абаһан продуктнуудые худалдаха түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэхэ гэжэ хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд уялга абаа һэн.

Тэрэшэлэн хото городуудаа, аймагайнгаа центрнүүдые, хүдэлмэришэдэй болон хүдөөгэй тосхон һууринуудые болбосон түхэлтэй болгохо, ногооруулха, һургуули, клуб, эмнэлгын болон хүүгэдэй эмхинүүдые бариха, заһабарилха талаар городской, районно, поселково болон сельскэ Соведүүд ехэхэн ажал хүдэлмэри ябуулхаар хараалһан байха юм.

Теэд республикын һайндэрэй хүндэлэлдэ абаһан уялгануудаа олохон коллективүүд яһала амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд үйлэдбэриингөө 5 һарын түсэбые дүүргэнхэй.

«Электромашина», шэлэй заводуудай, ой модоной промышленностиин предприятинууд, нарин сэмбын фабрикын, мяханай комбинадай болон бусад коллективүүд түрүү зэргэдэ ябана.

Гэбэшье зарим предприятинууд үшөөл гээгдэһэн зандаа, түсэбэйнгөө дүүргэлтэшье ханганагүй. Эдэнэй тоодо Галуута Нуурай шахтоуправлени (эрхилэгшэнь нүхэр Даржаев), Хяагтын трикотажна фабрика (директорынь нүхэр Лобко) ороно. Тэрэшэлэн Эдеэ хоолой товарнуудай промышленностиин министерствын (министрынь нүхэр Власов), ажаһуудалай талаар хангаха управлениин (управлениин начальник нүхэр Таряшинов), һүнэй зүйл бэлэдхэхэ, буйлуулха трестын (эрхилэгшэнь нүхэр Дамбуев) зарим предприятинууд гээгдэнхэй. Ушар тиимэһээ харьяата предприятинуудтаа жаяг журам бэхижүүлхэ, бии байгаа арга боломжонуудаа түйсэдөөр хэрэглэхэ, республикын һайндарые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ хэрэгтэнь министерствэнүүдэй, управленинүүдэй болон трестнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд яаралтай хэмжээ абаха ёһотой.

Барилгашад ажал хүдэлмэреэ һүүлэй үедэ зарим тэды һайжаруулаа. Гэбэшье барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин түсэб бүхы дээрээ үшөөл дүүргэгдэнэгүй. Нэгэдэхи СМУ-гай болон 154-дэхи трестын гурбадахи СМУ-гай, трестын Галуута Нуурай болон Онохойн барилга-хабсаралгын управлени, ЛВРЗ-гэй ОКС барилга-хабсаралтын хүдэлмэриин түсэбые амжалтатайгаар дүүргэнэ.

«Бурстрой» трестынхид байрын гэрнүүдые барилгаар хахад жэлэйнгээ түсэб үлүүлэн дүүргэхэбди гэжэ найдуулбашье, хангалтагүй муугаар хүдэлһэн зандаа. Олохон гэр барилгануудые ехэ удаанаар бодхооно. Шэлэй механизированнэ заводые үргэдхэхэ, нооһо сэбэрлэдэг фабрика бариха хүдэлмэриие 154-дэхи трестынхид хүлисэшэгүйгөөр унжагайруулна. Тэрэшэлэн ТЭЦ стройн управлени муугаар хүдэлнэ.

Гэбэшье промышленна болон культурно-ажаһуудалай барилгануудые саг болзор соонь ашаглалгада үгэхэ бэээ гэжэ барилгашадтаа найдажа байһанаа республикын олониитэ мэдүүлнэ.

Колхоз болон совхозууднай эртын орооһото тарилгые амжалтатайгаар дүүргээд, мүнөө үедэ кукуруза, саахарай свёкло, хартаабха тарижа байнхай. Хабар сагай хэды оройтожо ерэбэшье, хүдөөгэй ажалшад хабарайнгаа тарилгые эмхитэй һайнаар, агротехническэ үндэр хэмжээндэ дүүргэжэ шадаа. Шэниисэ тарилгые 100 мянган гектараар үргэдхэлгэ хадаа ехэхэн илалта болоно. Гэхэтэй хамта механизаторнуудай эрхим һайнаар хүдэлһэниие тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тиихэдээ нэн түрүүн Улаан-Үдын, Мухар-Шэбэрэй, Зэдын, Хориин болон Хяагтын үйлэдбэриин управленинүүдэй механизаторнууд тухай онсо тогтожо хэлэмээр.

Гэбэшье үшөөл хэхэ ажал ехэ байна: оройн ургамалнуудые тарижа дүүргэхэ, саг болзор соонь паараа хахалха, атар болон залууг газар хахалха түсэбөө дүүргэхэ хэрэгтэй. Тиихэдээ республикын һайндэр хүрэтэр бүхы ажахынууд паар хахалха түсэбөө дүүргэхэ болоно. Энэ хадаа хойто жэлэй ургасые шиидхэхэ угаа харюусалгатай зорилго мүн. Мүн ургасые харууһалха хүдэлмэри һайнаар эмхидхэхэ шухала. Юундэб гэхэдэ, хабарай оройтожо ерэһэн шалтагаан дээрэһээ зарим тарилгын газар буртаг үбһөөр дарагдажа магадгүй.

Республикын колхоз болон совхозууд урда жэлнүүдэйхидэ орходоо мүнөө жэл тугал, хурьга болон поршоонхонуудые олоор абаһан байна. Энэнь малаа үсхэбэрилхэ, гүрэндэ һү болон мяха худалдаха түсэбөө дүүргэхэдэ ехэ таатай зохид эрхэ байдал олгожо үгэнэ. Гэбэшье зарим ажахынуудта нарай малаа олоор гарзалуулһан байхаһаа гадна, һү ехээр һаахын түлөө тэмсэл муугаар эмхидхэгдэнэ. Колхоз болон совхоз бүхэнэй нэрэ хүндын хэрэг юуб гэхэдэ, тэдэнэр мяха, һү, нооһо болон үндэгэ худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэбые республикынгаа һайндэрэй хүндэлэлдэ болзорһоонь урид дүүргэхэ, мүн мал ажалай продуктнуудые, орооһо таряа, хартаабха, овощ болон саахарай свёкло худалдалгаар бүхэли жэлэйнгээ түсэб дүүргэхэ ябадал хангаха ёһотой. Энээнэй түлөө бүхы эрхэ нүхэсэл болон арга боломжо бии ха юм. Нажар сагай намжаа дулаахан үдэрнүүд эхилжэ, мал һүрэгэй таргалха, ашаг шэмэеэ элбэг ехээр үгэхэ үе болобо.

Гэхэтэй хамта республикын һайндэрые угтуулан, эмхидхэлэй ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдаха ёһотой гээшэ. Гэбэшье тус хүдэлмэри зарим аймагай сельскэ болон сомоной Соведүүд огто ябуулнагүй. Жэшээнь, Улаан-Үдын хүдөөгэй районно Соведэй гүйсэдком (түрүүлэгшэнь нүхэр Иринчеев) һайндэртэ бэлэдхэхэ хүдэлмэриие огто толгойлоогүй. Тэндэхи олохон сельскэ болон сомоной Соведүүдтэ, колхоз болон совхозуудта республикын тогтоһоор 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан элидхэл болон хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэнэгүй, табигдаһан түсэбые дүүргэхын түлөө тэмсэл эмхидхэгдэнэгүй. Мүн колхозой болон совхозой тосхон һууринуудые болбосон түхэлтэй болгохо, ногооруулха, культурно-ажаһуудалай барилга хэхэ хүдэлмэри үшөө захалаадүй байһаар. Мухар-Шэбэрэй болон Хяагтын үйлэдбэриин управленинүүдэй колхоз болон совхозуудта һайндэрэй угтамжын социалис мүрысөөн огто эмхидхэгдээгүй.

Тэрэшэлэн һайндэртэ бэлэдхэлэй хүдэлмэриие зарим министерствэнүүд һулаар эмхидхэнэ. Жэшээнь, республикын ажалшадай урда уран зохёолшодой, зураашадай, композиторнуудай тоосоо үнгэргэхэ, предприятинуудта, колхоз болон совхозуудта, аймагай центрнүүдтэ болон холын районуудта артистнуудай, уран зохёолшодой композиторнуудай болон уран зураашадай ниитээрээ тоосохо хүдэлмэри хангаха тухай Культурын министерство творческо эмхинүүдтэй сугтаа горитой хэмжээ ябуулгануудые хараалһан байгаа юм. Теэд энэнь бодото дээрээ дүүргэлтэ болоогүй.

Мүн гүрэнэй түсэб амжалтатайгаар дүүргүүлхэ, хүн зоной хангалтые һайжаруулха талаар бүхы хүдэлмэрилэгшэдэйнгөө хүсэл эрмэлзэлые шангадхаха, гээгдэнги һалбаринуудаа өөдэнь татаха, тиигэжэ бэлэдхэлэй хүдэлмэриие эдэбхитэйгээр ябуулха талаар бусадшье министерствэнүүд болон ведомствэнүүд ехэ ажал ябуулаа гэжэ хэлэхын аргагүй.

* * *

Республикын һайндэр болотор оройдоо һара үлэбэ. Тиихэдээ КПСС-эй XXII съездын шиидхэбэринүүдые, түсэбтэ долоон жэлэй даалгабаринуудые болон республикын 40 жэлэй хүндэлэлдэ абаһан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргүүлхэ хэрэгтэ бүхы партийна, советскэ, ажахын болон олониитын эмхинүүд онсо ехэ анхарал хандуулха болоно. Хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ шадаад байбал, амжалта тухайдаа партиин Центральна Комитет болон Советскэ правительствада Буряад ороной ажалшадай элидхэхэдэнь ямар хүхюун зохид байха гээшэб.

Республикын тогтоһоор 40 жэлэй ойн һайндэртэ, мүнородой культурын һайндэр үнгэргэгдэхэ юм. Энэ халаа манай һайндэрые нилээд шэмэглэжэ үгэхэһөө гадна, Буряад ороной бүхы ажалшадай соёл культурые саашань хүгжөөхэ тушаа манай парти болон правительствын зүгһөө ехэ анхарал оролдолгын хандуулагдажа байһанай баһа нэгэ гэршэ боложо үгэхэ байна.

Республикын 40 жэлэй ойе тэмдэглэлгэ хадаа Эхэ оронойнгоо, Коммунис партиин, тэрээнэй ЦК-гай, Совет правительствын урда Буряад ороной ажалшадай элидхэн тоосоһонтой тон адлирхуу болохо байна. Ушар тиимэһээ Буряад ороной ажалшан бүхэн өөрынгөө ехэ һайндэрые ажалай шэнэ бэлэгтэйгээр, нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаха уялгатай.

С. Хрущевто Фидель Кастрын эльгээһэн телеграмма

иин 4. (ТАСС). Со- иин нэгэдэмэл пар- хүтэлбэриин нэ- , Кубын Республи- правительствын Фидель Кастро Со- шоходоо, «ТУ-114» Никита Сергеевич телеграмма эльгээ

Сергеевич Хру- Союзай Коммунис ьна Комитедэй Нэ- ьта, СССР-эй Ми- эдэй Түрүүлэгшэдэ.

ша аха дүү ёһоор, аралтайгаар ханда- вет арадта, тэрэнэй дьхэл зүрхэнэйнгөө аяр баясхалан хүр- гаража ошохын ар-

ахадаа СССР-эй хи- бабди Совет ара- байгаа асари ехэ, баатарлиг байгуулалта хадаа манай делегациин бүхы гэшүүдтэ айхабтар һонирхолтой, ехэ һургаал абамаар байгаа гэжэ этигэнги нютагаа бусабабди. Тэрээнһээ гадна бидэнэр материальна болон техническэ хүгжэлтыень үндэрөөр сэгнэнэбди, мүн совет арадай хубисхалша дэлисэ, тэрэнэй һайн һайхан һанал сэдьхэлынь хизааргүй ехэ байна, марксизм-ленинизмын, пролетарска интернационализмын үзэл сурталда зүрхэнэйнгөө гүн сооһоо этигэдэг байһыень хараабди.

Совет арад туйлаһан бүхы амжалтынгаа түлөө бүгэдэ ниитын хайра хүндэдэ, баяр баясхаланда хүртэнхэй гээшэ.

Бидэнэр, манай орон шэнги бага оронуудай арад зон, совет арадай туһаламжын ашаар империализмын ээрхэг түримхэй аашада харюусажа шадаад, этигэл найдабаритайгаар ерээдүй тээшээ хаража байһан туладаа, энээнэйнь түлөө үшөө дахин баясажа байһанаа мэдүүлнэбди.

СССР-эй бүхы газар нютагуудһаа бэшэг, телеграмма манда эльгээһэн тоо томшогүй олон совет хүнүүдтэ гүн гүнзэгы баясхалан хүргэнэбди. Энэ ушар хадаа совет хүнүүдэй Кубын Республикатай һаналаа нэгэдэнги байһые гэршэлнэ бшуу.

Амгалан тайбанаар ажаһууxыень совет арадта үнэн зүрхэнһөө хүсэжэ байнабди. Зохёон байгуулхы гайхамшагта замаар саашаа дабшахыень хүсэнэбди. Энэ гайхамшагта ажалайнь үрэ дүн бүхы хүн түрэлтэндэ аша туһатай байха юм.

Мартагдашагүй үдэрнүүдые үнгэргөөд, агуухэ Совет ороной хүтэлбэрилэгшэдтэй, ажалшадтай хахасажа байхадаа, манай хоёр арадуудай хани барисаан үшөө дүтэ, хани халуун болохо гээд найдажа байнабди.

ФИДЕЛЬ КАСТРО».
«ТУ-114» самолёдһоо.

С. Хрущев Ярославльда ерэбэ

, һайн шиинэнүүдые арадай ажахыда үгэхэ

июниин 4. (ТАСС- й Центральна Ко- секретарь, СССР- й Соведэй Түрүү- ев мүнөө үглөөгүүр ерэжэ, автомобиль- нуудые хэдэг шэнэ ай танилсаба. Ту- , инженернүүд бо- предприятиин ба- эрилэгшэдтэй хөө-

ришэд К. И. Коз- А. М. Шавлинский үдые хабсаржа Н. С. Хрущев тэ- маргажалые үнлэ- нтэй хамта үйлэд- зэбсэгжүүлхэ, удые нарижуулха, арахадаа, бар хүсэ тухай хэдэ хэдэн эбэ.

олон автомобиль- жагсаагданхай. автомобильнуудай удаан ябадаг бэ

а шиинэнүүдынь километр һэлтэг- гэжэ туршагша бэ.

иинэнүүдэй үни үридэ хэрэглэгдэ- айн гэжэ хэлээд, лометр ябаад лэ болоо һаа муу ажаглаба.

Туршалгын цехтэ орожо, Н. С. Хрущев шэнэ шэнэ түхэлэй шиинэнүүдые хаража һонирхобо.

Орон дотороо түрүүшынхеэ бүхэ бэхи шиинэнүүдые гаргажа эхилээд, тэрэниие ехээр үйлэдбэрилхын түлөө мүрысөө эхилһэн Ярославлиин хүдэлмэришэдэй ажал хэрэгые Н. С. Хрущев һайшааба.

Заводой хашаа соо, цехүүдтэ Совет гүрэниие толтойлогшые хэдэн зуун хүдэлмэришэд амаршалжа байба. Олон хүдэлмэришэд Никита Сергеевичтэ ерэжэ, үни удаан жэл соо ажаһуухыень, манай Эхэ ороной аша туһада үшөө ехэ амжалта туйлахыень хүсэбэ.

Шиинын завод хараһанайнгаа һүүлээр Н. С. Хрущев синтетическэ каучугай эрдэм-шэнжэлэлгын институт ошожо хараба.

Һүүлээрнь Никита Сергеевич синтетическэ каучугай завод ошожо хараа.

Совет эхэнэрнүүдэй комитедэй пленум болоо

МОСКВА июниин 4. (ТАСС). Июниин 24-дэ Москва городто нээгдэхээ байгаа эхэнэрнүүдэй Бүхэдэлхэйн конгрессто хабаадаха делегадуудые совет эхэнэрнүүд мүнөөдэр олобо. Олон хүнэй хабаадалгатай совет эхэнэрнүүдэй комитедэй пленум дээрэ һунгагдаһан 50 хүнэй дунда солото эхэнэрнүүдэй нэрэ бии. Совет эхэнэрнүүдэй комитедэй түрүүлэгшэ Н. В. Попова, совет-американ харилсаанай институдай вице-президент Н. П. Хрущева, Красноярска ГЭС-эй хүдэлмэришэн Д. В. Васильева, «Красный Октябрь» фабрикын директор А. А. Гриненко, Литвагай филармониин симфоническа оркестрэй дирижер М. К. Дварионайте, Казахай ССР-эй Гэгээрэлэй министрэй орлогшо Р. Д. Есенжолова, Калининай нэрэмжэтэ фабрикын бригадир, Социалис Ажалай Герой С. А. Котова, уран зохёолшо И. Н. Левченко, СССР-эй арадай артистка О. В. Лепешинская, Москвагай областиин «Коммунарка» совхозой директор А. Н. Монахова болон бусад эдээнэй дунда бии.

Олон оронуудта бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ байна гээд пленум дээрэ элидхэл хэһэн Н. В. Попова мэдээсэбэ.

— Энэ конгресс үнэхөөрөө бүхэдэлхэйн эхэнэрнүүдэй хуралдаан болохо юм,—гэжэ Н. В. Попова мэдээсэбэ. Урид абтаһан мэдээнэй ёһоор, Европын 27 оронууд, Азиин, Австралиин 28 гүрэн, Африкын—39, Америкын 25 оронууд, 1400 делегадууд, айлшад, ажаглагшадые Москва эльгээхэ юм. Гадна совет эмхи зургаануудһаа зуу гаран айлшад конгрессто хабаадаха хүсэлэнтэй.

Түрэл орон доторнай

В. В. Куйбышевай түрэһөөр 75 жэлэй ойдо

Нэгэдэхи табан жэлэй картын дэргэдэ

СССР-эй революциин музейн залнуудай нэгэн соо электрын элшэ хүсөөр хангагдаһан томо гэгшын карта. Энээн дээрэ шэнэ электростанцинууд, шахтанууд, хара ба үнгэтэ металлургиин предприятинууд, машина бүтээлгын, химиин предприятинууд, түмэр замууд, томо томо совхозууд энэ карта дээрэ заагданхай...

Энэ хадаа манай ороной арадай ажахые хүгжөөхэ нэгэдэхи табан жэлэй түсэб байгаа. Скульптор Г. В. Нерода гэгшын хэһэн В. В. Куйбышевай бюст хажуудань байна. Экспонадуудые иигэжэ табиһаниинь нэгэ удхатай. Валериан Владимирович ВСНХ-гай түрүүлэгшээр, һүүлээрнь СССР-эй Госпланай түрүүлэгшээр хүдэлхэ үедөө партиин Центральна Комитедэй, Советскэ правительствын даабаряар нэгэдэхи, хоёрдохи табан жэлэй түсэбүүдые табиха хүдэлмэри толгойлдог байһан. Ороноо индустряар зэбсэгжүүлхэ, арадай ажахые шэнэлэн хубилгаха хэрэгтэ гайхамшаг үүргэ дүүргэһэн юм.

Коммунис партиин, Совет гүрэнэй гайхамшагта ажал ябуулагша В. В. Куйбышевай түрэһөөр 75 жэлэй ойн урда тээхи эдэ үдэрнүүдтэ музейдэ орогшод парти ба арадайнгаа үмэнэ ашата габьяатай байһыень харуулһан эдэ экспонадуудай хажууда удаан зогсожо харана.

В. В. Куйбышевай 1933 ондо СССР-эй Госпланай үмэнэһөө академик И. А. Александровта эльгээһэн амаршалга витринэй шэлэй саана байна. Социалис мүрысөө хүгжөөхэ хэрэгтэ Ленинэй комсомолой үүсхэлые али болохоор дэмжэхэ гэһэн захиралта 1929 оной январиин 16-да Арадай ажахын дээдын Соведээр гаргагдаһан байха. В. В. Куйбышевай гар табилгатай энэ захиралта мүн лэ эндэнь байлсана.

Эхэ ороноо түгэлдэр хүсэтэ индустритай орон болгохын тула айхабтар ехэ юумэ хэһэн В. В. Куйбышев музей харагшадай зорит бадаруулна, омоторхол түрүүлнэ.

(ТАСС).

Совет интеллигенци тухай ном

ХАРЬКОВ. (ТАСС). Уран зохёолшо Юрий Юрьевич Шовкопляс совет интеллигенцидэ зорюулжа номуудые бэшэдэг. Олон дахин хэблэгдэһэн «инженернүүд» гэжэ романиинь олон уншагшад мэдэхэ байха. Мүн студентнэрэй байдалые харуулһан рассказуудай суглуулбари болон бусад зохёолнууд хэблэгдэнхэй.

Энэ зохёолшо зургаан жэл соо хүдэлжэ, «Хүн хоёр дахин ажаһуудаг юм» гэһэн ехэ роман бэшээ.

Ю. Ю. Шовкопляс ТАСС-ай корреспонденттай хөөрэлдэхэдөө иигэжэ хэлээ: ехэ түүхэтэ үдэрнүүдтэ энэ номни хэблэгдэбэ. Юуб гэхэдэ, литература ба искусствын ажал ябуулагшадтай Коммунис партиин, Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэд уулзаа бшуу.

Манай партиин Центральна Комитедэй Пленум һаяар болохонь. Энээн дээрэ соёл сурталай гол шухала асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэхэ. Пленумэй урда тээ литература ба искусствада юун болоноб гэжэ совет арад ехэ хёрхоор адаглан хаража байна.

Эгээл иимэһээ би, минии ханинаршье ехэ дэбжэлтэтэй байна гээшэ. Гүн гүнзэгы удхатай, уран хурсаар бэшэгдэһэн зохёолнуудые арад зондоо бэлэглэһэйб гэжэ һанагдана.

«Хүн хоёр дахин ажаһуудаг юм» гэһэн зохёол соо совет интеллигенциин мүнөөнэй байдал, һанал бодол, ажал хэрэгынь харуулагдана. Энэ романдахи хэрэг үйлэ хирургическа клиникэдэ болоошье һаа, медицинын асуудалда сүм зорюулагданхай бэшэ юм. Медицинын хүдэлмэрилэгшэдэй дунда ороходоол манай хүнүүдэй һайн һайхан сэдьхэл, үүргэ харюусалгань эли тодоор харагдадаг бэшэ гү гээд һанагдана. Врач гээшэмнай хододоо хүн зоной дунда ябана ха юм. Ажалшадай элүүр энхэ, сог залитай ябаха гээшэнь врачнуудһаа болохо, энэ хэрэг эдээнэй харюусалгада байна бшуу.

Манай врачнууд совет интеллигенцидэ яахадаа жэшээ харуулха ёһотойб гэжэ дэлгэрэнгыгээр бэшэхэ гэһэн байгааб. Эдэнэрэй үдэр бүри хэдэг ажал, коммунизм байгуулагшадай эдир залууе үргэнөөр харуулха хүсэл байгаа.

Талын машинанууд

Нэгэ механизаторай үдэр соогоо 100 шахуу гектар кукуруза тарижа шадаха үргэн абасатай универсальна шэнэ агрегадуудые Усть-Лабинска үйлэдбэриин управлениин Березанска таряанай совхозой механизаторнууд тарилгада хэрэглэбэ. Хүдөөгэй уран бэрхэшүүлэй байгуулһан эдэ агрегадууд хадаа үнэхөөрөө талын шэдитэ машинанууд болоно.

Энэ юрэ бусын агрегат 13 метр үргэнтэйгөөр тарилга хэнэ. «ДТ-54» тракторай хоёр тээ универсальна холбооноһоо хоёр сеялкэ шагтагалагдана. гурбадахинь тракторай ара тээ холбогдонхой. Трактористнь машинынгаа кабина сооһоо гарангүйгөөр гидравлическа системээр агрегадые жолоододог юм.

Үргэн абасатай универсальна эдэ агрегадуудые поли элдүүрилхэ, ургамалай зүрүүд хоорондын элдүүрилгэ хэхэ хэрэгтэ хэрэглэхэ арга боломжотой. Тарилга хэдэг энэ агрегадые культиваторнуудые шагтагалһан баһа нэгэ иимэ үргэн абасатай болгон түхеэрхын тулада 2-3 час хэрэгтэй. Борнойнуудтай 3 культиватор тракторта шагтагалдаг юм. Иимэ агрегадаар нэгэ механизатор 50—60 гектар тарилга элдүүрилжэ шадаха.

Орооһо таряа үргүүлдаг Березанска совхоздо иимэ универсальна 11 агрегат байгуулагданхай. Березанска механизаторнуудай энэ үнэтэ үүсхэлые Кубаниин бусад ажахынуудта хэрэглэжэ эхилбэ.

В. Калишевский.
(ТАСС-ай корр.).
Краснодар город.

Колхоз, совхозуудай поли дээрэһээ мэдээсэнэ

Нэгэ дахин борнойлжо дүүргээ

Энэ жэл гектар бүриһөө 150 центнер хартаабха, 120 центнер саахарай свёкло хуряан абаха гэһэн социалис уялга абаад, Хяагтын үйлэдбэриин управлениин Хүдэриин совхозой түрүү механизатор Владимир Павлович Степанов эршэмтэйгээр ажаллана. Мүнөө 15 гектар һайса элдүүрилэгдэһэн газарта квадратно-гнездовой аргаар хартаабха һуулгаа. Мүн 20 га саахарай свёкло тарижа дүүргэв.

Владимир Степанов эдэ үдэрнүүдтэ поли дээрэ бүришье эршэмтэй габшагайгаар ажаллана. Буртаг үбһэнтэй тэмсэжэ, тарилгаяа борнойлоо.

Ц. Бабушеев.

Тарбагатайн «Восход» колхозой гэшүүд майн 30-да 100 гектар дээрэ хартаабха тарижа дүүргэв. Эртэ тариһан газараа июниин 1-һээ борнойлжо эхилээ.

Колхозой тракторист Федор Александрович Покацкий хүнгэхэн модон борнойнуудые холбожо, «Беларусь» трактораар борнойлхо гэжэ байхадань зурагыень абаабди.

Буртаг үбһэнтэй тэмсэнэ

Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин «Коммунизм» колхозой механизаторнууд буртаг үбһэнтэй тэмсэжэ эхилбэ. Тэдэнэр Захутул гэжэ газарта түрүүшын 200 гектар орооһото ургамалнуудые борнойлжо дүүргэв.

**

Тарбагатайн «Дружба» колхоздо хартаабха таригдажа сүм дүүргэгдээ. Мүнөө жэл тус колхозой гэшүүд 130 гектарта энэ ургамал тарижа, дунда зэргээр га бүриин 100 центнерһээ бага бэшэ ургаса абахаар шиидэнхэй. Хартаабха тариһан трактористнууд Ефим Григорьев, Степан Петров гэгшэд илангаяа һайнаар ажаллаа. Тэдэнэр үдэр бүри даабаряа 125—130 процент хүрэтэр, һайн шанартайгаар дүүргэв.

Мүнөө эндэ бүхы тариһан 130 гектар хартаабхын газарые хүндэ катогоор тэгшэлээд, тарилгаяа борнойлжо эхилбэ.

Л. Анциферов.

Түргэнөөршье, шанартайгааршье...

Баргажанай совхозой бүхы отделенинүүдтэ кукурузын тарилга эмхитэйгээр ябуулагдажа байна. Мүнөө эндэ 650 гектарта кукуруза таригданхай. Бүхыдөө 1200 гектар болохо.

Илангаяа Бага-Үрөөгэй отделенидэ кукурузын тарилга түргэнөөршье, шанартайгааршье ябуулагдажа байна. Эндэхи кукурузашад Илья Германов, Георгий Богданов гэгшэд тарилга дээрэ даабаряа 120—125 процент хүрэтэр һайн шанартайгаар дүүргэнэ.

М. Яковлев.
«Баргажанай үнэн» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

Тарилгаяа борнойлно

ХЭРЭН. (**Телефоноор абтаба**). Һүүлэй үедэ Түнхэндэ хура бороон ехээр орожо, орооһо таряанай гараса яһала һайн. Тиигэбэшье ургамалнуудай хажуугаар мүн буртаг үбһэн ургажа захалаа. Мүнөө эндэ 230 гектар хартаабха, 60 гектар кукуруза борнойлогдоод байна.

Б. Таханов.

Һарад зондоо зорюулан...

Зүүн-Сибириин совнархозой промышленность арад зонойнгоо эрилтые хангахын тула хэдэн зуу миллион түхэригэй эдеэ хоолой, промышленна эд бараа жэл бүхэндэ гаргана.

1963 ондо экономическа районой предприятинууд 100 миллион түхэригэй оёмол хубсаһа, 5 миллион шахуу наар арһан гутал, 300 гара мянган валенка, 6 миллион шахуу наар арһан гутал, хубсаһа, 14 миллион түхэригэй мебель, хубсаһа угаадаг хэдэн зуу мянган машина, электроплиткэ болон гэрэй, мүн культурна хэрэглэлэй ондоо зүйлнүүдые бүтээн гаргаха даабаритай. Эдеэ хоолой болон мяханай промышленностиин предприятинууд 300 миллион түхэригэй эдеэ хоолой зүйлнүүдые үйлэдбэрилэн гаргахаар хараална.

Нёдондо жэлэйхитэй сасуулхада үргэн хэрэглэлэй эд бараан 7 процентээр үлүү энэ жэлдэ бүтээн гаргагдаха юм.

Арадай ажахын совет үргэн хэрэглэлэй эд бараа гаргаха түсэбэй дүүргэлтэ ба эдэ зүйлнүүдээр арад зоной хэр зэргээр хангагдажа байһан тухай асуудал һаяхан өөрынгөө заседани дээрэ зүбшэн хэлсэһэн байна. Түүхэй эд болон материалнуудые гамтайгаар гаргашадһанай, үйлэдбэриин элдэб янзын хаядаһа бага болгоһоной ашаар үргэн хэрэглэлэй эд бараа бүри ехээр бүтээн гаргадаг болохо, тэдэнэй ассортиментые олошоруулха, шанарыень һайжаруулха талаар хэмжээ ябуулга хараалагдаа.

Экономическа районой машина бүтээлгын заводууд энэ жэлдэ хубсаһа угаадаг хэдэн мянган машина, түмэр оро, үхибүүдэй ябаган шарга түсэбһөө гадуур гаргаха уялга абанхай. Мүн мебельнэ үйлэдбэриин предприятинууд жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргээд, даабариһаа гадуур 400 мянган түхэригэй мебель бүтээн гаргаха юм. Энэнь нэгэ дунда зэргын фабрикын жэлэй даабариин хараатай. Химическэ, модоной зүйлнүүдээр хэгдэхэ эд бараан бүри ехээр гаргагдаха.

Энэ жэлдэ совнархозой предприятинуудта олон янзын шэнэ эд бараа, жэшээлхэдэ, үхибүүдэй коляска, гэртээ үмдэхэ туфли, шэнэ түхэлэй мебель гэхэ мэтэ бүтээн гаргагдаха болоо. Районой оёдолой, трикотажна, гуталай фабриканууд 900 элдэб янзын шэнэ хубсаһа, гутал оёхо юм.

Үргэн хэрэглэлэй зүйлнүүдэй шанар һайжаруулха, хүнэй дура буляахаар, гоё һайханаар, зохидоор хубсаһа, гутал оёхо, гэрэй хэрэгсэлнүүдые бүтээхэ асуудалда ехэ анхарал хандуулагдана. Арад зоной ургажа байгаа эрилтые гүйсэд һайнаар хангадаг болохын тула хүнгэн промышленностиин предприятинуудта техническэ дэбжэлтэ түйлаха, үргэн хэрэглэлэй зүйл бүхэниие һайн шанартайгаар бүтээхэ гэзшэ.

Энэ зорилгоёо дүүргэхын тула экономическа районой предприятинуудай бүтээн гаргадаг продукциин выставкэ байгша оной 2-дохи, 3-дахи кварталай туршада Эрхүү, Улаан-Үдэ, Шэтэ городуудта эмхидхэгдэхэ юм. Тиихэдээ үргэн хэрэглэлэй зүйлнүүдые һайжаруулха зорилгоор ажалшадай һанамжа, дурадхал суглуулагдаха.

Арад зондо шухала хэрэгтэй эд бараа бүри ехээр гаргахын тула ойрын жэлнүүдтэ хэдэн предприяти шэнээр баригдаха, хуушан предприятинууд һэльбэн заһабарилагдаха юм. Капрон оймоһо нэхэдэг томо фабрика Черемхово хотодо баригдажа эхилхэнь, Улаан-Үдэдэ бодхоогдожо байһан нооһо угааха фабрика ашаглалгада тушаагдахань. Жэлдээ 3 миллион түхэригэй мебель бүтээн гаргаха томо фабрика Юрта гэжэ һуурин тосхондо баригдажа, 1963 оной һүүл багта продукци гаргажа эхилхэ юм. Хайтинска фарфорово завод шэнэдхэн үргэдхэгдэжэ байна.

Зүүн-Сибириин ажалшадай хэрэглэмжые хангаха ёһотой Эрхүүгэй тоһо өөхэнэй комбинат һэльбэн заһабарилагдажа эхилээ.

Ажалшадые мяха, һүнэй зүйлнүүдээр бүри һайнаар хангаха зорилгоор Эрхүүгэй, Шэтын областьнуудтахи, Буряадай АССР-тэхи мяханай комбинадуудые, һүнэй заводуудые шэнэдхэн байгуулха, үргэдхэхэ талаар ехэ ажал хэгдэхэ болобо.

Е. Кудзи.

Уһа, агаар сэбэр байлгаха—тон шухала

Байгаалиин баялигуудые хамгаалха хуули сахиха, гол мүрэнүүдые, мүн городуудай, һуурин тосхонуудай агаарые сэбэрээр байлгаха талаар экономическа район дотор ехэ ажал хэгдэнэ.

Совнархозой гушан гаран предприятиин котельнэ түхеэрэлгэнүүдтэ утаа ехээр гаргадаг Черемховой шулуу нүүрһэнэй оронда бага утаатай полукокс хэрэглэгдэдэг болоо. Эрхүүгэй мяханай комбинат, мылэ хэдэг завод, Эрхүүгэй трикотаж нэхэлгын завод, Улаан-Үдын шэлэй заводто полукокс галдагдана. Ангарскын, Тимлюгэй цемент-шиферэй заводуудта, Храмцовско, Новогриневско шанаржуулгын фабрикануудай разрезүүдтэ тооһо, үнэһэ бариха тусхай түхеэрэлгэнүүд тодхогдобо.

Гол мүрэнүүдтэ элдэб хаядаһа оруулжа, муухай болгохогүйн тула 27 предприятинуудта хаядаһа сэбэрлэхэ түхеэрэлгэнүүд баригдаа. Зэдын вольфрам-молибденэй, «Балей-золото» гэжэ комбинадуудта, горно промышленностиин бусад рудник, предприятинуудта хэрэглэгдэһэн уһые сэбэрлэхын тула ехэ сооромууд баригдаа.

Арад зоной ажаһуудаг тосхон, городуудай агаар, мүн гол мүрэнүүдые, газарай хүрьһэ зутараахагүй, байгаалиин баялигуудые хамгаалха тухай асуудал һаяхан совнархозой советэй заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Зарим предприятинууд сэбэрлэлгын, санитарна тусхай түхеэрэлгэнүүдые удаанаар барина гэжэ эндэ тэмдэглэгдээд, зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалаар зохихо тогтоол баталан абтаа. Тэрэнэй ёһоор промышленна олон предприятинуудта санитарно-техническэ түхеэрэлгэнүүд баригдаха юм. Энэ жэлдэ нимэ барилганuудта 5 шахуу миллион түхэриг һомологдобо. Мүн бии байһан түхеэрэлгэнүүдые шалгаха, заһабарилха гэжэ хараалагдаа.

Нүхэдэйнь магтаха зүб

Лиза Ринчинова наһаар үшөө залуухан. Хүнгэн солбон гэшхэдэлтэй, илдам уран гартай энэ басаган Хяагтын гуталай фабрикада 5-дахи жэлээ ажаллана.

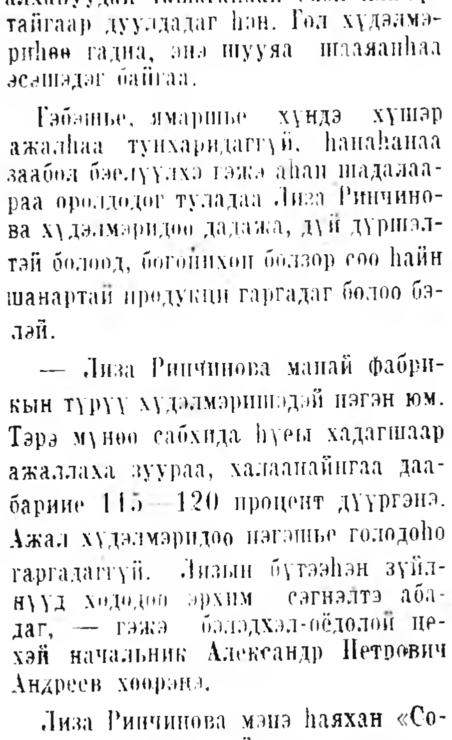
Лизын тус фабрикада ажаллахадань түрүүшын үедэ хүшэр хүндэ байгаа бэлэй. Хүдөө нютагһаа һаяшаг ерэһэн энэ басаганда цех соохи шууяан, машинын хүнхинөөн, оньһото алхануудай ташаганаан ехэл хашартайгаар дуулдадаг һэн. Гол хүдэлмэриһөө гадна, энэ шууяа шааяанһаа эсэшэдэг байгаа.

Гэбэшье, ямаршье хүндэ хүшэр ажалһаа тунхаридаггүй, һанаһанаа заабол бэелүүлхэ гэжэ аһан шадалаараа оролдодог туладаа Лиза Ринчинова хүдэлмэридөө дадажа, дүй дүршэлтэй болоод, богонихон болзор соо һайн шанартай продукци гаргадаг болоо бэлэй.

— Лиза Ринчинова манай фабрикын түрүү хүдэлмэришэдэй нэгэн юм. Тэрэ мүнөө сабхида һуеы хадагшаар ажаллаха зуураа, халаанайнгаа даабарие 115—120 процент дүүргэнэ. Ажал хүдэлмэридөө нэгэшье голодоһо гаргадаггүй. Лизын бүтээһэн зүйлнүүд хододоо эрхим сэгнэлтэ абадаг, — гэжэ бэлэдхэл-оёдолой цехэй начальник Александр Петрович Андреев хөөрэнэ.

Лиза Ринчинова мэнэ һаяхан «Социалис мүрысөөнэй отличник» гэһэн тэмдэгээр шагнагдаа. Тэрэ республикынгаа 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ хабаадалсажа, тушаалта ажалаа үдэр ерэхэ бүри улам эршэдүүлнэ. Нүхэр Ринчиновагай энэ ажал дээрээ үшөө ехэ амжалта түйлахань дамжаггүй.

Б. Цыренов.

СВЕРДЛОВСКО ОБЛАСТЬ. Уралай геологическа управлениин Полевско ашагта малтамалай партиин хүдэлмэрилэгшэд нэгэ уурхайда ехэ зэд олобо. Энэ шадарай район шэнжэлжэ үзэхэдэ зэд, колчеданай рудагай ехэ уурхай олдоһон байна. Зураг дээрэ: геолог Е. Н. Волков (зүүн талаһаа), буровой мастер колесогой хүбүүн В. М. Бажов уурхайн хажууда байна.

ТАСС-ай фотохроника.

Латыш литературын үдэрнүүд эхил...

Айлшаднай Улаан-Үдэтэй танилсана

Балтиин далайн эрьеһээ ерэһэн хүндэтэ айлшаднай Буряад оронойнмнай ниислэл хото Улаан-Үдэтэй танилсаба. Тэдэнтэй суг Москваһаа ерэһэн айлшаднай ябалсаа.

Тусхай автобусто һуугаад, айлшаднай буряад уран зохёолшодой түлөөлэгшэдтэй хамта шэнэ барилга ехэтэй, тон түргэн шэг шарайгаа хубилган байһан Октябрьска район тээшэ шэглэн гараба. Автобус соо ород, латыш, буряад хэлэнүүд дээрэ хүхюун хөөрэлдөөнүүд замханагүй.

Автобусоо «хани нүхэсэлэй автобус» гэжэ нэрлээ гээд хэнэйшьеб дурадхал оруулхада, барандаа халуунаар дэмжэбэ. Республикын больницын корпусуудые, телецентрые айлшаднай хараһанайнгаа һүүлээр, үндэр добуун дээрэ гаража, Улаан-Үдын юрэнхы панорамые һайхашаан байбад.

Айлшаднай хизаар ороной музей орожо хараа. Мүн Буряадай арадай уран зураашан Цыренжап Сампиловай зурагуудай выставкэ хаража дүүргээд, айлшаднай имэ һанамжын тэмдэг орхёо: «Билэ Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэжэ байгаа латыш литературын үдэрнүүдтэ хабаадагшад Цыренжап Сампиловай выставкэ ехэл һонирхон харабабди. Тэрэнэй зурагууд Буряад ороной, ажабайдалай, талын амисхаал шэнгээнхэй...».

Гадна холымнай айлшад Байгалай үмэнын ангуудай совхоз ошожо хараа. Тиихэдээ уласхоорондын аукционууд дээрэ үндэрөөр сэгнэгдэдэг халтар хара үнэгэдэй яажа үдэдэг тухай һонирхобо.

...«Хани нүхэсэлэй автобус» үсэгэлдэртөө Буряад ороной ниислэл хото соогуур нилээд удаан ябаа.

***

Үдэшэндөө Буряадай Ленинэй орденто оперо болон балетэй театр соо латыш литературын түрүүшын вечер болоо.

Буряадай уран зохёолшодой союзай түрүүлэгшэ Намжил Гармаевич Балдано тус үдэшые нээхэ зуураа, Балтиин далайн эрьеһээ ерэһэн хүндэтэ айлшадаа халуунаар амаршалба. Удаань латыш, ород, буряад уран зохёолшод шүлэгүүдээ уншаа.

Һүүлдэнь манай республикын мэдээжэ артистнууд айлшадтаа концерт харуулба.

Энээн тухай газетымнай удаадахи номерто тодорхойгоор уншагты.

Имант ЗИЕДОНИС

ДАЛАЙН ХИЛЭЭМЭН

Эсэгэмни агнуурияа бусахадаа,
Үлөөдэһэн хилээмээ асаргаша һэн.
Дурлан химэлэгшэ бэлэйб
амтархаад.
«Далайн хилээмэн»
Гэжэ нэрлэгшэ һэм.
Далайн хилээмэн дабһатай,
Дандаа бензинэйл үнэртэй.
Тээд, бидэ үхибүүд хахатай,
Тэрэниие буляалдагша һэмди
Эдихээдэ.
Заримдаа хоршниторoo
хаташанхай,
Заримдаа хүрэшэһэн байха....
Тингэбэшье һаань,
Хүлеэгшэ һэмди
«ангашанхай», —
Тэрэмнай одоо садхалан,
Һайхан...
Түрэл орондоо эмээхэйбди.
Түмэн зол жаргалаа
эдлэнхэйбди.
Эсэгын далайн хилээмэнэй
Эршэ хүсэн намда үлэнхэй гү?

В. Петонов
орчуулба.

Далай дээрэ

Үдэшын наранай элшэнүүдэ
Далай дээгүүр сэхэ
Үүрэй толоной элшэнүүдтэ гараа үгэнэ.
Үдын наранай бодохоодо долгид гэрэлтэшэнэ.
Зунай һүниинүүд
Далай дээрэ дашье богони юм даа.
Дадал хэрэгтэй.

Намарай һалхин, долгидые обоолон,
Нам руу туулган сэсэрдэжэ шэдэлнэ.
Хамсыгаараа нюураа аршаад,
Шүдөө зуунхай,
Харанам —
Хайлааһата, хүнэта эрьем холо бэшэ.
Тэнэг далай, аашэеш
Тэсэхэ хэрэгтэй.

Шэмэрүүн үбэлөөр зайрта абтаһан долгид
Шэнэ тамнаа буураад, хүдэлсэгүй, дару...
Бороо, саһан.
Онгосо дээрэ—халтиршама нойтон.
Огторгойдо наранай шэнжэ үгы...
Үгы даа, нимэ сагые
Үзэн ядаха ёһотой.

Хабарай далбага мульһэдые абаашана.
Харыш.
Хайлана далай, сагаан долгёор миралан.
Аглаг номин тэнгэри өөдэ
Алгана мэтээр наран харбажа гарана.
Алтан шара һэрбэзнүүдынь
Зүрхэлмни һэргээнэ.
Дуулим энэ үедэ, далай, шамда
Дурлаха шухала.

Огсом хэрээгы, далай,
Шамда дуратайб.
Омог заншалшни шуһандамни оронхой.
Эсэгэнэрнай шамтай тулаад.
Эрьеын элһээр хушагданишье байха...
Тэдэнэй гэрээд үгэ шэхэндэмни дуулдана:
— Тэмсэ, хүбүүнмни.
Далайе
Илаха ёһотойш!

Н. Дамдинов ор...

Мейнхард РУДЗИ...

АДХА ШУЛУУН

Үнгэршэһэн холын эдир наһан сооһоош
Үлэһэн байдаг олон дурасхаал ухаандаш.
Үбһэн отогой соорхойгоор мүшэ тоолоһон
Үе тухайда, саһата үбэл тухайдашье.
Үдэр бүриин урасхал сооһоо хэдэн
Үлүүгээр шамда һанагдама сагууд олдодог.
Жэжэ гэжэ тоолоһон юумэнһай гэнтэ
Жэшээлэшэгүй шухала, хэрэгтэй болошодог.
Шэрээ дээрэмни хайр шулуун хэбтэнэ.
Хэзээшьеб энээни шэмхэ шэмхээр суглуулааб.
Хүндэ ажалай хүндэ алхамууд мэтээр
Хэзээшьеб энээни шэмхэ шэмхээр суглуулааб.
Ригын үйлсэ хайр шулуугаар шулуулжа,
Иимэл ганса шулуун бэлэгынь суглуулжа
Олыс хүлеэжэ, найдалтай ябахаһаа
Ондоо жаргал намда тиихэдэ байгаагүй.
Үдэшэниинь харин гэртээ харихадаа,
Үетэн нүхэдэйнгөө зугаа шагнан ябахадаа,
Үнэн хэрэг дээрэ хожомоо хэрэглэхээ
Үгэ бүхэниинь шулуунһаа нөөдэг бэлэйб.
Харгы дээрэ хаяжа байһан
Обоо собоо шулуун сооһоонь
Эрдэни мэтэ эгээл һайхынь
Оложо абаад хадагалагдаг бэлэйб.
Хуушан байдалаа муушалжа хэлэһэн
Хуу шэнэ үгэнүүдынь нюудаг...
Шэнэ үглөө тээшэ харгы дэбдин...
Шулуушадай дуунууд дахин ду...
Хүсэлни бэелээ! Хүхинэ минии с...
Хүхижэ мүнөө шулуунуудаа хар...
Ямар тэдэш һайхан үнгэтэй г...
Ялагар сагаан, ногоон, хара.
Ямар тэдэш һайхан үнгэтэй г...
Ялагар сагаан, ногоон, хара.
Хайр шулуугаа харажал байха б...
Хайра сэлькэлдэм урдын үйдхар...
Зобожо ябахалаал тэдэ минии ...
Золой түлөө тэмсэжэ һураһан ...
Альганһаань альган соогоо ...
Адха шулуугаа шэгнэжэ байһан...
Хэһэн хэрэгээ үдэр бүхэндэ ...
Хэды золтойгоо сэгнэжэ мүнөө ...
Алхасам түргэн, харасам мэргэ...
Алас холын замда гарахаар бэл...
Али арбингалжа, зөөлэн һүүри...
Гэрэй дарамта болошохоор ...
Үе сагни. Һэшхэлни табина.
Гэһэн имэ шанга 'суулал нам...
Альган соом адхаатай шулу...
Үтэлшэгүй залуу ябахадам ту...

Л. Тапхаев ор...

Үдхэн, сэбэр һү ехээр һаахын түлөө

Үнеэд зүбөөр адуулагдажа, үдэрэй 3 һаагдана. Һүниинь хоёр амһарта соо абтана. Энээнэй ашаар һүнэй тоһолиг дээшэлнэ, схэшье һаагдана.

ТЭНГЭРИИН ХАЯА зүүн хойноһоо сайража, газаа һаял гэрэл ороод байхаһаа хойшо һаалиин гүүртын байра тээһээ үхэр малай мөөрэлдэхэ, хуһамаг хорёогой үүдэ урхын хар-яр нээгдэхэ, хүнэй «һаа, һэшэ» гэлдэхэ абяан дуулдажа эхилнэ.

— Гүүртынхиднай яагаа эртэ үүр сүүрээр бодожо, үнеэдээ һаадаг болоо гээшэб? Ямар найр наадандаа тэбдээ юм гү?—гэжэ тосхоной айлай нэгэ эртэлэн бодоһон хүгшэн гайхасагаана.

— Юу хэлээ гээшэбши. Үнеэдые эртэл һаажа гаргахада үдэ болотор хээли һайн абаха ха юм. Нобшоржо, нара гаратар хаажа байха болоо һааш, һүн хаанаһаа һаагдахаб — гээд нүгөөдэ хүгшэниинь хэлэнэ.

Тингэжэ Чисааньн совхозой дүрбэдэхи отделениин Булагай гүүртынхид республикынгаа түрүү һаалишадай жэшээгээр һү һааляа эрид дээшэлүүлхын түлөө тэмсэжэ, малай харууһа, тэжээл, һаалгые шэнэ гуримаар эмхидхээд, бүхы арга боломжоёо элсүүлэн хүдэлжэ байна. Энээн тушаа тус гүүртые даагша Шобдок Доржиев иигэжэ хөөрэнэ:

— Үнеэдээ үдэрэй гурба һаадаг болоходоо үглөөнэйнь һаалгые бүри эртэ, 4—5 часта эхилдэг болоһомнай алиншье талаараа һайн байна. Юуб гэхэдэ, хүхэ ногооной хүсэд гараагүй, мүн малые һүнинь адуулха аргагүй сагта тэдэниие шадаал һаа, үдэртөө олон час соол бэлшээхэ хэрэгтэй. Бидэ үнеэдээ үглөөгүүр эртэ һаажа гаргаад, үдэ болотор һайнаар адуулжа, үдэрынь хээрэнь байлгаад һаанабди. Тиигээд үдэшэ оройшог болотор бэлшээгээд, 7—8 часта асаржа һааһанайнгаа һүүлдэ һүниин 12 час болотор дахин адуулнабди.

Гадна эндэхид һү ехээр абаха, тэрэнэйнгээ тоһолигые дээшэлүүлхын тула үнеэдэй һү хоёр амһарта соо һаадаг болонхой. Жэшээлхэдэ, түрүүшын шэнгэн һуыень амяарань һаагаад, тэрэнээ тугалда уулгаха гү, али доторой бусад хэрэгсэлдэ гаргашална. Харин удаадахи үдхэн һуень ондоо амһарта соо һаажа абаад, гүрэндэ тушаана. Энээнэй ашаар үбэлдөө, хабартаа үнеэдэйнь һүнэй тоһолиг оройдоол 3,7—3,8 процент байбал, мүнөө 4,1—4,2 процентдэ хүрөө.

— Мүнөө малаа оролдосотой һайнаар адуулхынгаа хажуугаар үнеэдтэ һаагдаһан һүнэйнь литр һүн бүхэндэ 200 грамм таряа тэжээлэй зүйлөөр бурдууг хүдхажа үгэнэбди. Тэрэшэлэн үнеэдэй хүхэ дэлэн зүбөөр угаажа, аршажа, зохидоор нидхэрэн эльбэжэ һааха тушаа ехэ анхарал хандуулагдана,— гэжэ гүүртынхид хөөрэлдэнэ.

Һү тоһонойнгоо амһарта хүнэг, һаба һуулгаяа нарин нягтаар угаажа, ариг сэбэр байлгахын тула ехэхэн оролдолго гаргагдадаг болоо. Эдэ бүгэдын ашаар тушаагдаһан һүнэйнь шанар эрид һайжаржа, тэрэнэйнь гашалха, муудаха ушар үзэгдэнэгүй. Гүүртынхид һүүлэй үедэ үдэртөө һү ехээр тушаадаг болоо. Түрэл Буряад оронойнгоо 10 жэлэй ойн һайндэрэй хүндэлэлдэ социалис мүрысөөндэ жагсан, илангаяа май һарын тэнгэһээ хойшо һү һааляа хараа байса дээшэлүүлбэ. Олонхи һаалишад үдэртөө үнеэн бүриһөө 6—7 литр һү алгадгүй һаадаг болонхой. Зарим түрүү һаалишад үдэртөө үнеэнэй хахад пүүд һү һаана. Гүүртын дүй дүршэл ехэтэй, бэрхэ һаалишан Екатерина Глазкова үдэртөө үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 800 гаран литр, мүн һаалишад Долгор Цыремпилова, Хандажап Жигмитова, Цырен-Дулма Бадмацыренова, Дарима Жамбалова, Бальжима Цыдынова гэгшэд тус тустаа 720—760 литр һү һаанхай.

Үнеэдээ һаажа дүүргээд, хорёогоо түшэжэ хоёр гурбан үгэ хөөрэлдэхэ, үглөөнэй нара угтахада яагаашье аятай гээшэб! Зураг дээрэ: Булагай бэрхэ һаалишад Екатерина Глазкова. Долгор Цыремпилова. М. НАМЖИЛОВАЙ фото.

— Энээнһээшье ехэ һү һааха аргатай байгаабди. Теэд үбэлжэлгын үедэ үхэр малайнгаа үбһэ тэжээлые һайнаар бүйлүүлан, ашаг шэмэ үгэхөөр эдюулжэ үшөөл шадаагүйбди. Тиимэһээ үбэлэй һаранuудта һүн багаар һаагдаа. Мүн хабартаа ходо хүйтэн байгаад, бэлшээриин хагда, ногоон муу байжа, малнай хүсэ шадалаа бага зэргэ татаа, һү шэмэншье ёһоор нэмээгүй,—гэжэ Екатерина Глазкова хэлэнэ.

— Тингээд үнеэднай ехэнхидээ хожомшог түрөө. Тэдэмнай гол түлэб март, апрель, май соо түлэг гуталлажа байна. Иигээд мал хүхэ ногоондо садажа, һү шэмэеэ нэмээжэ эхилхэнь ааб даа, —гэжэ нүгөөдэ һаалишан Долгор Цыремпилова дуугарна.

Тиихэдэ эндэхид үнеэдээ искусственна аргаар, зүбөөр үрэжүүлжэ, тэдэнээ гол түлэб үбэл түрүүлдэг болоо һаань таарамжатай байха һэн гэжэ һанагдана. Юуб гэхэдэ, үбһэ тэжээлэй элбэгтэ үнеэд олон тугаллахадаа һүн ехэ һаагдаха бшуу. Харин зундаа тэдэнь хүхэ ногоондо садажа, дахин һү орохо ушартай.

— Зунай элдин сагта шадаал һаа һү элбэгээр һаажа, гүрэндэ худалдаха түсэб, уялгаяа заабол дүүргэхын тула бүхы арга боломжоёо элсүүлжэ хүдэлхэбди. Иигээд ногооной нэгэ бага һайн боломсоор үнеэдээ түхэреэн сүүдхэ адуулжа, намартаа нэмэлтэ ногоон тэжээл эдюулхэбди,—гэжэ эндэхи отделениин эрхилэгшэ Н. Очиржанов һаалишадайнгаа үмэнэһөө мэдүүлнэ.

М. Намжилов.

Һаалишад (баруун гар тээһээ) Цырендулма Бадмацыренова, Хандажап Жигмитова.

Сүүдхэдээ—700 граммаа...

Тарбагатай тосхоной Ленинэй гудамжаар өөдөө үгсэн гарабал, эндэ һууришаһан «Дружба» колхозой түрүүшүүлэй портредуудые хаража һонирхохот. Тэдэнэй дунда наһажаал эхэнэрые обёороод, хэн бэ гэжэ һонирхобол: «Дружба» колхозой эрхим тугалшан Клавдия Германовна Чебунина» гэжэ бэшээтэй байха.

Хабшуу хабсагай хадануудай дундуур харбан гараһан үргэн һудалай үбсүүн дээгүүр зурыһан нэгэ багахан голые зүбшэжэ тэрэ колхозой малай гүүртэнүүд оршодог. Тэдэнэй нэгэндэ хори гаран жэлэй туршада соо нүхэр Чебунина ажалладаг. Энэмнай ажалдаа дүршэлтэй, мал харууһалха хамаг «нюусануудые» мэдэхэ болоһон хүн гээшэ.

— Би тугалнуудые түлжүүлгэдэ илангаяа ехэ анхарал табидагби. Тэдэн хожомоо эбэртэ бодо малай һүрэг болохо ааб даа. Тиимэһээ нарайнһаань хойшо гэдээндэ һайн харууһан хэрэгтэй,—гэжэ Клавдия Германовна хөөрэнэ.

— Һайн үнеэ... бди гэжэ һанаа... рай байһандань... нангуй, мүн хэм... лэнгүй үгэхэ... нууд машиндаа... дань ухаа дураг... рин тэрэнээ тал... жо эдюулбэ... тэй, амтатай хоол... дэг юм,—гэжэ Т... хөөрэнэ.

Нүхэр Чебун... һалжа байһан... нөө сүүдхэдээ... гаран граммаа...

Ажалдаа хаж... хынгаа хажууд... Германовна залу... ямаршье сагта... заабари үгэдэг.

Буряадай рес... жэлэй ойн хүндэ... һэн социалис... хэр Чебунина... оролсожо, түйла... гаар һанааган... тугал бүриине... сүүдхэдээ 900—1... рэтэр нэмэхэ... ригтойгоор тэмсэ...

В.

Шарга дээрэ һурилха...

Үбэлэй янгинама хүйтэндэ һүри задалжа, тракторай адар ехэ шаргада дүүрэн тээхэ гээшэ гайтайхан, хүндэшье ажал шуу даа. Нэгэ шаргада үбһэ ашахын тула хэды ехэ сар хэрэгтэй гээшэб?

Нимэ үлүү хүдэлмэри хэжэ, сагаа баража байхагүйн тула зарим газарта зундаа, үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ үедөө, тэрэнээ тусхай бэлдэгдэһэн шарга дээрэ сомодог болонхой. Зүгөөр тиимэ һүри тракторай ядамаргүй зүдхөөд ябахаар хэмжээнэй байдаг. Энэмнай тон зохисотой зүйл гэжэ хаа хаанагүй хэлсэдэг, хэрэглэгдэдэгшье боложо байна.

Мүнөө Анаагай совхозой 5-дахи фермынхид үбһэ хуряалгын үедэ холын сабшалангай үбһые шарганууд дээрэ һурилхэ гэжэ шиидээд, хонишод, луговодууд байра байрадаа, хүдэлмэриингөө забһарта шаргануудые дархалха гэжэ хөөрэлдэнэ.

Жэшээлхэдэ, Хүсөөтын сабшалан үһалжа байһан луговодууд Михаил Гы... сей Борисов ... дархалаа. Тинхэ... Жапов Дылык С... 27 шарга бү... Цыдендамба ... Мунко Дондоков ... өөлэн шаргануу... дые дархалжа ...

Газарта нялал... хэгүй тула гү... бигдаһан шарг... тракторай хадх... тросоор уяжа б... дарых үбһэдэ ... да али эргэ ... Үлүү салин тул... һэн гэлтэ хорг... хогүй, ехэл бол... юм.

Энэ, табадах... дэжэ байгаа ю... ряажа, бусадш... та нэбтэрүүл... байха һэн гэж...

К.

Хорин үйлэ... управлени.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1963 оной июнийн 6.

...ой hooho
...а саг ерэбэ

ОРЕНБУРГЫН АРГА ХЭРЭГЛЭЕ

★★

...гэ хүн—арбан ...хүнэй орондо

...ooho хайшалган ...ашье, харюусал... ...эг мүн. Респуб... ...совхоз бүхэндэ ...хайшалха хүдэл... ...эб оньhожоруу... ...а, үшөөл хүндэ ...гэжэ тоолоэдо... ...г. Тиимэhээ ма... ...о хайшалалгые ...ам нарижуулха, ...гэhэн зорилго ...ын шухала зүйл ...шарта хони хай... ...рэ бүтээсэ ехэ... ...а хэрэглэхэ та... ...ргын хонишод ...гаргаа hэн.

... хэрэглэгдэдэг ...юрын ханшалал... ...ээрээ айхабтар ... урдань 12 хай... ...12» түхэлэй агре... ...соо 240-300 хони ...ань, харин орен... ...шудалаад байха... ...ой хонидые хоёр ...алха зэргэтэй. ...адай ажалай бү... ...дээшэлнэ бшуу! ...аа дээдэ хизаа... ...ус шэнэ дүй дүр... ...бүтээсые 10—12 ...үүлхэ арга олго... ...төөр энэ ушар ...гшын шадабари... ...элhөө, түргэн бу... ...лдэгhөө дулды...

...йшалган дээрэ ...сые дээшэлүүлнэ ... болон мүнгэн ...шые эриэ хороо... ...жо олгоно. Энэ ...эл, хони хайша... ...он туhалагшадай ...руулжэшье ша...

... арга хэрэглэхэ... ...ооhон таhарха ...гдэхэгүй, доо... ...гдаха, арhынь ...й гэхэ мэтээрээ ... байна. Хэнэй... ...юрын хайшалал... ... дээгүүр, хахад ...алагдадаг, тии... ...2-дохи классай ... класста оруу... ...рха удархадаа ...г ха юм. Энээн... ...жахынуудай али ...хидолдо ородог ...нь хэлэhэнэйшье ...

...oho хайшалдаг ...эсэ ехэтэй онол ...ай хонин ажа... ...р үргэлжэдөө ...боложо байна. ...ФСР-тэ бүхыдөө ...ай аргаар хони... ... хайшалагдажа, ...й тоо 200 мян... ...оогдоhон бэлэй. ...они хайшалган ...иган хүн хүдэ... ...хонишод, хэрбээ ...га хэрэглээ ха... ...шадай тоо 7000 ...охо байна гэ... ...он байна. Ма... ...ье хони хай... ... хүнөөр үнгэр... ...жо бии. Хони ...едэ колхоз, сов... ...нга гаран хүн ...шэ. Хэрбээ энэ ...эл, түрүүшын ...шадай тооe ха... ...р үсөөрүүлхэ, ...о 2000—1500 болотор хороожошье боломоор.

Манай эндэ оренбургын арга жэлhээ жэлдэ үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэжэ байна. Энэ хэрэгые манай республика дотор нэн түрүүлэн түрүү хонишод, механизаторнууд болон мэргэжэлтэд шудалжа захалаа юм. Б. Мормоев, С. Вайсалов, Н. Пурбуев, Г. Доржиева болон бусад—эдэл даа түрүүшын бэрхэшүүл. Эдэнэр 1961 ондо Оренбургда үнгэргэгдэhэн хони хайшалагшадай Бүхэроссин түрүүшын конкурсдо хабаадалсажа, «Социалис мүрысөөнэй отличник» гэhэн тэмдэгүүдээр шагнагдаа бэлэй.

1962 ондо манай эндэ оренбургын аргаар хайшалагшадай республиканска түрүүшын конкурс үнгэргэгдөө hэн. Тэрээндэ аймагуудай 24 хайшалагшад хабаадаа. Тус конкурсын дүнгөөр эрэшүүлэй дундаhаа Сэлэнгын совхозой хүдэлмэришэн Анатолий Бамбуев, эхэнэрэй дундаhаа Анаагай совхозой хайшалагша Галина Доржиева гэгшэд республикын чемпион гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртэhэн юм. Тиихэдэ Баргажанай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Буда Мормоев, Хэжэнгын совхозой Валентина Гарбаева болон бусад конкурс дээрэ hайн үрэ дүн харуулаа. Эдэ бүгэдөөрэн хони хайшалагшадай Бүхэроссин хоёрдохи конкурсдо хабаадажа, hайн сэгнэлтэ абаа. Жэшээнь, 7 часай хүдэлмэриин үдэртэ оруулжа багсаахада Б. Мормоев 118, А. Бамбуев—105, Г. Доржиева—108, В. Гарбаева 82 хони хайшалhан жэшээтэй болоо. Галина Доржиева ВДНХ-гай шагналда хүртөө hэн.

Хони хайшалдаг олохон мэргэжэлтэднай өөhэдынгөө шадабарие саашадань бүри дээшэлүүлжэ, эрхим hайн үрэ дүн туйлажа байдаг. Буряадай чемпион Буда Мормоев 7 часай туршада 140 хүрэтэр хониной hooho хайшалдаг болонхой. Нэгэ хонине 3 минута 4 секунда соо хайшалжархидаг юм.

Республикын Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министерствын эмхидхэлэн оренбургын аргаар хони хайшалжа hураха хоёр неделиин курса hаяхан бидэнэр дүүргэбэбди. Манай дундаhаа олондомнай шэнэ аргаар хони хайшалха талаар инспектор гэhэн нэрэ олгогдобо. Тиихэдэ хоёр нүхэднай мастер-инспектор гэhэн нэрэтэй болобо. Россин Федерациин түрүү хайшалагшадай нэгэн, Ставропольско хизаарай «Каясулинский» совхозой шофер, Шэнэ Зеландида дэлхэйн чемпионhоо урдачь hургаал абаhан Т. К. Аджиниязов түрүүтэй бэрхэ мастернууд маанадые hургаба.

Хонидые оренбургынхидай аргаар хайшалдаг оншо, дүй дүршэл бүхы хонишодтоо, хайшалагшадтаа бүгэдынь хөөрэжэ үгэхэ уялгатайбди гэжэ бидэ тоолонобди. Тэд эндэ хэрэглэгдэдэг оншын, дүй дүршэлэй онсо орёо юумэнь үгы, шудалха гэжэ оролдоол hаа, хэншье хадаа тэрээндэ бэлээр hураха зэргэтэй. Дооро тэрэ аргын оншонууд тухай хэлэгдэхэнь.

...алхадаа хэрэглэдэг оншонууд

... Хорёо соо оро...ихадаа хүзүү...э, хойто хүл...абижа хайшал...оргаарнь харуу... Тиигээд хойто ...унь hагад най... ...уса дээрэнь ...

...э. Түрүүлэн гэ...оhо хайшалжа ...хониной толгой ...хажуу тээшээ ...йха. Хайшалаг... ...хүлөөрөө хаб...раараа урдахи ...үбдэгhөө дээ...иха.

...хайшаяа бари... ...эхилээд, гэдэ... ...хажуугаар са... ...гэ дахин хай... ...даань урдахи ... баруун хүл ...уулха. Тиихэ... ...уршалаатахаяа ...хадань аюул... ...Тиигэhэнэйнгээ ...римаараа зүүн хажуугаарнь нэгэ дахин хайшаяа ябуулжархиха хэрэгтэй. Hүүлээрнь баруун хажууhаань, дээрэhээнь доошонь, зүүн хажуугаар хайшалаашадаа хүрэтэрөө hoohыень хайшалха ёhотой.

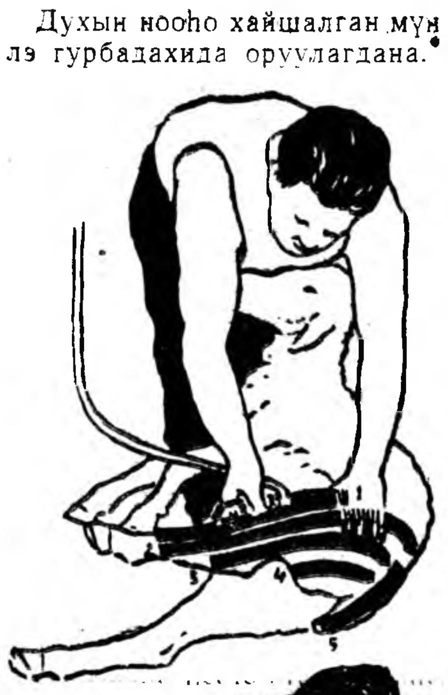

ХОЕРДОХЕО. Хойто сами талые хайшалха. Тиихэдээ зүүн гараараа үбдэгөөрнь бажуужа, баруун гараараа хойто баруун хүлhөөнь эхилжэ хайшалха, хоёрдохи ябадалдаа хүлнүүд хоорондохи hoohон сүм хайшалагдажа дүүргэгдэхэ зэргэтэй.

ГУРБАДАХЯА. Зүүн ташааень хайшалха. Хайшалагша баруун хүлөө газаа тээшэнь 10—15 сантиметртэ холо болгохо. Тиихэлээр хонин баруун хажуу дээрээ хэбтээдхихэ. Зүүн гараараа хүлыень залан заhажа байгаад, баруун гараараа туруунhаачь эхилжэ, ууса хүрэтэрнь хэдэн дахин хайшаяа ябуулжа, эндэхи hooho хайшалжа дүүргэхэ.

Духын hooho хайшалган мүн лэ гурбадахида оруулагдана.

ДҮРБЭДЭХЕЭ. Хүзүүнэй зүүн хажуугай hooho хайшалха. Хайшалагша баруун хүлөөрөө хониной урда хойто хүлнүүдэй хоорондуур алхажа, зүүн гарайнгаа тохоногоор толгойень зүүн хүлдөө хашаха. Тиигээд үбсүүнhээнь эхилжэ, баруун хажуугаарнь жабжа хүрэтэрнь хоёр-гурба дахин хайшаяа ябуулха.

ТАБАДАХЯА. Хүзүүн талын hooho хайшалха. Хайшалагша түрүүшынхеэрээ байха мүртөө зүүн гараараа баруун шэхыень адхажа, хонинойнгоо толгой бага мушхан татаад, хоёр дахин баруун шэхэн хүрэтэр хайшаяа ябуулжархиха.

ЗУРГААДАХЯА. Зүүн хүл, далын hooho хайшалха. Хайшалагша зүүн гараараа урдахи зүүн хүлынь адхажа, тэрэнээ хонинойнгоо бэедэ хашана. Баруун хүлэйнгөө үбдэгөөр үбсүүень даран татаха. Нэн түрүүлэн хүлhөөнь эхилжэ, дал хударнь хайшаяа ябуулха, тиигээд баруун тээшэнь хажуулдюулжа хэбтүүлэн татаад, тэрэ талаяа хуу хайшалха байна.

★★★

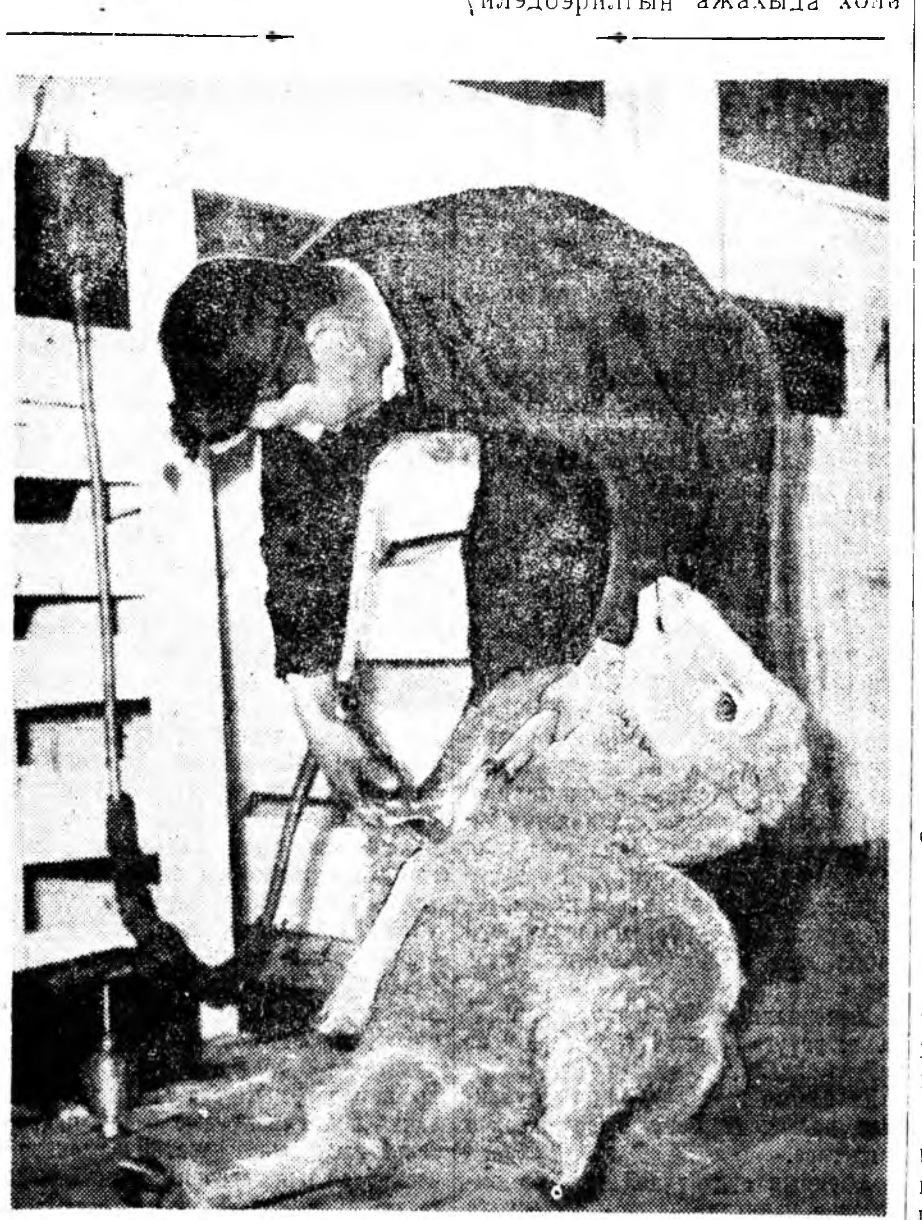

ДОЛООДОХЕО. Зүүн хажууень хайшалха. Хайшалагшын баруун хүл хониной хойто хүлнүүдэй хоорондуур алхагдажа, зүүн хүлынь баруун дала доронь орохо. Хажуу талынгаа хайшалагдаhан газарые хайшаяа 2-3 дахин ябуулжа тэгшэлээд, баруун хүлөө хонинойнгоо ууса доогуур түлхижэ, зүүн гараараа хүзүүнhээнь барижа, хонёо бага зэргэ hуулган татаха. Тиигэhэн бэеэрээ уусаhаань хүзүүн хүрэтэрнь хайшалжа орохо. Сээжэ, нюргыень алгад гаратарнь 1-2 дахин хайшаяа ябуулха.

Оренбургын аргаар хони хайшалха талаар РСФСР дотор эрхим мастер гэжэ алдаршаhан Ставрополиин хизаарай «Каясулинский» совхозой хүдэлмэришэн Т. К. Аджиниязов манай республикада ерэжэ, хони хайшалха мастернуудые hурган бэлдэбэ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Т. К. Аджиниязов шэнэ аргаар хони хайшалжа байна.

Л. ХАНДУРОВАП фото.

НАЙМАДАХЯА. Хүзүүнэй баруун хажуугай hooho хайшалха. Зүүн хүлөөрөө хайшалагша хонёо бага зэргэ үргэн татаад, хүлөө хажуу тээшэнь абаха. Зүүн гараараа хонинойнгоо толгой барижа, хүзүүнэйнь hooho дээрэhээнь доошонь хайшалха.

★★

ЮҺЭДЭХЕЭ. Урдахи баруун хүлэй, далын hooho хайшалха. Тиихэдээ хайшалагша өөрынгөө зүүн хүл хонинойнгоо хойто хүлнүүдэй саагуур оруулжа, хонинойнгоо толгой хоёр үбдэгөөрөө хабшажа, баруун гараараа далынь даража, хүлынь эжылгээд, нюрганьhаань эхилжэ, туруундань туласа хайшалха.

АРБАДАХЯА. Баруун хажуугайнь hooho хайшалха. Урда хэлэгдэhэншүүгээр хайшаяа ябуулха. Зүгөөр хонёо хойшонь hагад ябууд хэбтүүлжэ хайшалха.

АРБАН НЭГЭДЭХЕЭ. Баруун гуяын hooho хайшалха. Тиихэдэ хонёо зүүн тээшэнь хэбтүүлэн шахуу хайшалха. Хайшалагшын зүүн хүл хониной зүүн дала доогуур оруулагдаха. Уусаhаань эхилжэ, туруун хүрэтэр хайшаяа хүдара ябуулха, тиихэдээ хонинойнгоо арhанай уршалаатахагүйн тулада зүүн гараараа татажа байха. Энээгээр хониной hoohон сүм хайшалагдажа дүүргэгдэхэ, хонин ондоо хорёо руу табигдаха болоно.

Ажалаа зүбөөр эмхидхэхэ

Дээрэ хэлэгдэhэнэй ёhoop болоходоо, хони хайшалагшын хүдэлхэ бүхэниинь шиидхэхы үүргэтэй болоно. Тиимэhээ оренбургын аргаар хони хайшалха гэбэл хүдэлхэ газар, хайшанууд тон hайнаар бэлдэгдэhэн байха ушартай. Эмхидхэл гээшэ гол үндэлэниинь боложо үгэнэ. Үлүүсэ тэбдэхэ, яараха гү, али үлүүсээр бэеэ хүдэлгэхэ ябадал эндэ огто таарахагүй байна.

Хони хайшалха газар хайшан гээд бэлдэгдэхэ ёhотойб?

Эгээл шухалань хадаа хайшалагдаха хонидой оруулагдаха газар хайшалагшадай бүри хажуудань байха ёhотой. Хони хайшалагша саб түргэнөөр хони бaряад лэ, тэрэ дарыдачь хайшалжа орохо зэргэтэй бшуу.

Оренбургын аргаар хони хайшалалгые 1,5 метр үргэн шалатай ямаршье байра соо эмхидхэжэ болоно. Тэрэнэй утань хайшалагшадай тоогоо дулдыдаха. Тодорхойлон хэлэхэдэ, нэгэ хайшалагшада хайша хайшаа 1,5 метр сэбэр шала хэрэгтэй. Үргэлжэ шалын тэг дундуур хайшын моторнуудые үлгэхэ столбдо бүхэлэгдэлэн хабтагай байха ёhотой.

Хони хайшалдаг газартай зэргэлээд, хайшалуулха хонидые хааха хаамаг баригдаха, нүгөө таладань хайшалагдаhан хони бариха хорёо мүн түхеэрэгдэhэн байха зэргэтэй.

Бидэ оренбургын аргаар хонидые хайшалхын тулада хэрэглэгдэдэг хүдэлмэриин газарай нэгэ түхэл янза тухай дээрэ хэлэбэбди. Ондоогооршье түхеэржэ болохо. Манай республикын Ивалгын туршалга-үйлэдбэрилгын ажахыда хони хайшалха газар нэгэ бага ондоогоор баригданхай.

Шэнэ аргаар хони хайшалагшадта хайшан гэжэ хүдэлхэ тухайнь нэгэ хэдэн зүбшөөл үгэхэ сэдьхэлтэйбди. Нэн түрүүлэн хонёо зүбөөр, шангаар бариха шухала, хони хайшалжа байхадаа бүхы оншонуудые нарин нягтаар дүүргэхэ, үлүү юумэ хэхэгүйн тула өөрынгөө бэеын хүдэлсые ходо шүүжэ, хинажа байха хэрэгтэй. Энээндэ бэеэл тон ехээр дадуулха, hургаха гээшэ аргагүй шухала зүйл болоно. Шэнэ Зеландида нюдээ боожорхёод хони хайшалдаг Бован гэжэ мэргэжэлтэ бии юм, тэрэ 45 секунда соо хониной hooho хайшалжархидаг юм гэжэ манда мастер Темурхан Аджиниянов хөөрөө hэн. Энэмнай тус хүдэлмэрие онсо шудалhан хүн гээшэ ааб даа. Тэрэнэй үе мүсэ автомат шэнги болошонхой ха юм.

Хониной бэеын алишье талые тусхай гуримтайгаар хайшалжа hураха гээшэ баhа нэгэ шухала зүйл болоно.

Хайшаяа үлүүсэ шангаар бажууhанай хэрэггүй. Хайша хүдэлгэдэг нугархай вал хадаа хайшалагшын баруун таладань, үлэ мэдэг урдашаг байха ёhотой. Hoohoëo хайшалагша хони хайшалжа байхадаа хайшын нэгэшье шүдэнэй хиидэ ябахагүйн түлөө, тиигээд мүрөө утаар хэхэ гэжэ заатагүй оролдохо ушартай бшуу.

Гадна хайшаяа нарин нягтаар тааруулаагүй, hайнаар хурсадаагүй hаа, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлхэ гээшэмнай дэмы юумэ ааб даа. Тиимэ гүла энээн тушаа анхаралаа онсо хандуулха ёhотойбди.

Хайшаяа хүдэлмэриhөө сүлөө сагтаа, хүдэлжэ эхилхын урда тээ хурсадажа, бэлэн болгонхой байха. Хайшын шүдэнүүдые хурсадахын түлөө тусхай бэлдэhэн шэнгэбтэр зүйл хэрэглэбэл ехэ hайн. Тэрэ зүйлдэ АК-15 гэжэ автол (34 процент), 280 гү, али 320-дохи номерой юумэ мүлидэг порошок (58 процент), hагшагдаhан бутархай мел (8 процент) ородог.

Иимэ холимол зүйл хахад литр уhатай баанха соо эюулэгдэдэг. Машинкаяа хурсадахын тулада hooho хайшалдаг хутагануудые бариhан шүрэб нэгэ бага hуладхаад, тэрэ баанхатай юумэ соогоо хэжэ хайшаяа хахад минута гү, али минутын хугасаада хүсэн соонь хүдэлгэхэ хэрэгтэй. Зүгөөр хутагануудаа эмульси соогоо хуу ороод байхаар бариха шухала. Тиигээгүй hаа муугаар хурсадхагдаха бшуу. Удаань машинкынгаа хутагануудые керосин соо гү, али дизельнэ тоhон соо угааха ёhотой. Иигэжэ хурсадхагдаhан хутагануудаар 800-1000 хониной hooho хайшалжа болоно.

Хутага хурсадаха иимэ шэнгэн зүйл хэгдэжэ бирагдахагүй байгаа hаань, юрын лэ гуримаар хурсадхаха ушартай бологдоно. Тэрэнэй түлөө 150—200 номерой наждачна порошок, машинын тоhон, керосин гурбанhаа буйлуулагдаhан зүйлые тошылын аппарадта түрхижэ, тэрээндээ хутагаяа, тэрэшэлэн хутагынгаа hуури hулаханаар хашажа хурсадхаха болоно. Тиихэдээ хутагаяа 10—15 секунда соо, hуурiинь 30—40 секунда соо бүлюудэхэ хэрэгтэй. Удаань тэдэнээ керосин соо угаагаад, керосин тоhон хоёроор норгоdоhон дискэдэ барижа тошылдаха байна.

Хониной арhа отолхо шалтагаан мүн лэ зайсуулагдаха зэргэтэй. Тэрэнэй түлөө хайшын шүдэнүүдэй үзүүрнүүдые бүлюугээр бага зэргэ мохоо болгохо. Тиихэдэ hooho хайшалхадаа хайшаяа арhан дээгүүр тон нэгэ жэгдээр чяалдуулан ябуулха зэргэтэйбди. Тиигэбэл арhаншье гэмтэхэгүй, hoohоншье хэршэгдэхэгүй.

***

Оренбургын аргаар хони хайшалжа hураха курса дүүргэhэн бидэнэр өөhэдынгөө мэдэжэ, ойлгожо абаhан hургаалаа бусад нүхэдтөө ойлгуулжа үгэхэ гэhэн зорилготойбди. Үйлэдбэриин управленинүүдэй дэргэдэ энэ шэнэ аргаар хони хайшалагшадай семинар үнгэргэгдэхэ байна. Тэндэ сугларгашадые бидэ hургаха байнабди. Тиимэ тула hooho хайшалалгые ойрохон саг соо, hайн шанартайгаар үнгэргэхын түлөө хайшалагшадые олоор, hайнаар hургахые үнэн зүрхэнhөө оролдохобди.

Хониной hooho хайшалалган дээрэ Оренбургда хэрэглэгдэдэг шэнэ онол аргые үргэнөөр шудалая гэжэ Буряадай колхоз, совхозуудай бүхы хайшалагшадта, механизаторнуудта болон мэргэжэлтэдтэ ханданабди!

Июниин 26-да республика дотор үнгэргэгдэхэ оренбургын аргаар хони хайшалха талаар соносхогдоhон 2-дохи конкурсдо хабаадаха эрхэ олохын түлөө тэмсэе!

Июлиин 2-то Волгоград городто үнгэргэгдэхэ хони хайшалагшадай Бүхэроссин гурбадахи конкурсдо Буряад оронойнгоо нэрэ түрэ харюулмаар эрхим бэрхэ мастернуудай команда табихые оролдоё!

Г. ДОРЖИЕВА, Анаагай совхозой хонишон-механизатор, мастер-инструктор, 1962 оной республикын чемпион;

Б. БАЗАРОВ, Ивалгын туршалга - үйлэдбэрилгын ажахын механизатор, хонидые оренбургын аргаар хайшалалгын инструктор;

И. КУЧКОВ, Ториин совхозой хонишон, хони хайшалалгын инструктор;

Ф. ПЛЮСНИН, Борьёогой совхозой хүдэлмэришэн, инструктор;

Н. ГУБКИН, Сэлэнгын совхозой механизатор, инструктор;

П. АФАНАСЬЕВ, зоотехник, республикын хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министерствын хони хайшалалгаар инструктор.

Москвагай университет үүдэеэ үргэнөөр сэлихэнь

Москвагай университет шэнэ студентнэрые абахаяа байна. Эрдэм ухаан тээшэ тэгүүлдэг залуушуулай үмэнэ үүдэеэ үргэнөөр сэлихэнь. Михаил Васильевич Ломоносовой байгуулhан, агууехэ ородой эрдэмтын нэрэ зүүжэ ябадаг энэ дээдэ hургуули 200 жэл соо хүдэлжэ байна.

МГУ хадаа Советскэ Союзай мэргэжэлтэдые бэлэдхэдэг томо гэгшын гуламта болонхой. Ленинскэ хадануудта энэ университедтэ үндэр гэгшын байшан баригданги. Эндэ аудиторинууд, лабораторинууд, хамтын байранууд, клубууд, бассейнтэй спортивна залнууд бии юм.

Оронойнгоо бүхы газар нютагhаа ерэhэн хүбүүд, басагад элитэ ехэ эрдэмтэдэй дэргэдэ hурадаг, мэргэжэл абадаг, эрдэм ухаанай бүхы hалбаринуудаар hураха аргатай юм.

МГУ-гай ректор академик И. Г. Петровскитой хөөрэлдөөн:

1. Университет арадай ажахын ямар hалбаринуудта мэргэжэлтэдые бэлэдхэдэг бэ? МГУ үйлэдбэритэй ямар холбоо барисаатай байдаг бэ?

Москвагай университет математигуудые, механигуудые, физигүүдые, химигүүдые, биологуудые, географуудые, геологуудые, түүхын, хэлэ бэшэгэй (ород, хари хэлэнүүдээр, ород ба хилын саанахи литератураар) мэргэжэлтэдые, философуудые, экономистнуудые, юристнүүдые, журналистнуудые бэлэдхэдэг байна. Университедтэ hуража гарахадаа хүнүүд байгаалиин ба хүн түрэлтэнэй общественн хүгжэлтын гол шухала хуули ёhонуудые мэдэжэ гарадаг. Арадай ажахы болон техникын саашанхи хүгжэлтые урагшань дабшуулhан гайхамшагта нээлтэнүүд университедтэл лэ хэгдэhэн байна бшуу.

Эрдэмэйшье хүдэлмэридэ мэргэжэлтэдые hурган бэлэдхэхэдээ, Москвагай университет ажал үйлэдбэритэй нягта холбоотой байдаг юм. Жэшээнь, энэ жэлдэ манай студентнэр арадай ажахын элдэб hалбаринуудай 248 предприятинуудта удаан саг соо хүдэлжэ дүршэхэ юм.

2. МГУ-гай студентнэрэй хэhэн эрдэмэй нээлтэнүүдэй нэгэ хоёрые hаа, жэшээ харуулха гут?

Үнгэрэгшэ жэлдэ 300 гаран студентнэрэй бэшэhэн научна хүдэлмэри толилогдоо hэн. 1957 ондо механико-бодолгын факультедэй дүрбэдэхи курсын студент В. Арнольд Гильбертын 13-дахи проблемэ шиидхэhэн юм. Энээниие шиидхэхын тулада 60 шахуу жэл соо дэлхэйн тоо бодолгын эрдэмтэд хүдэлөөд, hула hалаhан.

3. Мүнөө hуража байhан студентнэр ба аспирантнуудай дунда ороной хэр олон үндэhэ яhатан бии гээшэб?

Советскэ Союзай 66 үндэhэ яhатанай түлөөлэгшэд МГУ-да hуража байдаг. Революциин урда тээ үзэг бэшэггүй байhан арадуудай түлөөлэгшэд эдээнэй дунда бии юм.

4. МГУ-да энэ жэлдэ абаха ямар шэнэ гурим бии болоо гээшэб, энээн тухай хэлэжэ үгыт.

Университедтэ абахадаа, энэ жэлдэ оролтын экзаменай шалгалтануудай үрэ дүн харахаhаа гадна, дунда hургуулида абаhан сэгнэлтэнүүдыень хараадаа абалсаха юм.

— Дунда hургуули дүүргэhэнэйнгээ hүүлээр ажалда хүдэлhэн хүнүүд хүнгэлэлтэтэйгөөр абтаха. Предприятинууд, колхозууд болон совхозууд эрхимээр хүдэлдэг залуушуулые МГУ-да эльгээхэ аргатай гээшэ. Иимэ хүнүүд конкурсгүйгөөр абтаад, ехэ стипенди абажа байха, университет дүүргэhэнэйнгээ hүүлээр hөөргөө бусаха юм.

5. МГУ-гай ямар нэгэн факультедтэ мэдүүлгэ барихаяа байгшадта ямар хүсэл захяа бии гээшэб?

Иимэ хүнүүд эрид зоримгой, шууд сэхэ зорилготой байг лэ гэжэ хүсэгдэхэ байна. Коммунизм байгуулжа байhан бидэнэр, совет хүнүүдтэ, шиидхэхэ зорилгонууд ехэшье, орёошье гээшэ. Гүн гүнзэгыгөөр эрдэм шудалhан хүнүүд байгаалиин бүхы нюусые уудалдаг, хүнэй аша туhада зорюулдаг ха юм.

(ТАСС).

Коммунис ажалай совхозд[о]

МОСКОВСКО ОБЛАСТЬ. Москваhaa холо бэшэ Рязан руу ошоhон дардам харгын бэлшэр дээрэ Москва шадар түрүүшын коммунис ажалай нэрэ зэргэтэй «Белые дачи» гэжэ совхоз оршодог юм. Тус ажахы гахай үсхэбэрилжэ шахадаг, эртын овощ ургуулдаг шэглэлтэй.

Совхоздо гэр байрын барилга ехээр хэгдэнэ. Эндэ ажаhуудаг хүн бүхэндэ 6 квадратна метр гэр байра хүртэдэг юм. Энэ тосхон мүнөө болбосон түхэлтэй болоно байна. Гурбан жэлэй урда тээ болдог намагай байhан газарта мүнөө ехэ гэгшын нуур бии болонхой. 400 хүнэй hууритай Соёлой байшангай барилга дүүрэхэ дүтэлөө. Ажалай дүүрэхэдэ, үдэшэндөө эндэхи залуушуул стадион тээшэ зоридог, нүгөөдүүлынь уран hайханай кружогуудта ошодог. Совхозойхид hайнаар хүдэлдэгшье, мүн тиимээр амардагшье юм. Зураг дээрэ: 1. Хүүгэдэй духовой оркестрэй хэшээл боложо байна. 2. «Белые дачи» гэжэ совхозой тосхон харуулагдана.

ТАСС-ай фотохронико.

Хилын саанаhaa

Хариин хэблэлэй шэнжэлэл

Советскэ Союзда хани ёhoop айлшалhанайнгаа, амарhанайнгаа hүүлээр Фидель Кастрын Кубада бусаhан тухай газетэнүүд дэлгэрэнгыгээр мэдээсэнэ.

«Юрэнхы дэлгүүртэ» Англиие оруулха тухай асуудалаар баруун гүрэнүүдэй хоорондо арсалдаанай гаража байhан тухай Франциин, Англиин болон бусад газетэнүүд бэшэнэ. Баруун Европын союзай сессиин Парижда нээгдэхээ байhантай дашарамдуулан, Францийн «Насьон» газетэ ингэжэ тэмдэглэнэ. Англиин болон «зургаан ороной» хоорондохи харилсаанай асуудал тухай гол түлэб хөөрэлдөөн болохо байна. «Францииe гансаардуулха гү, али бэрхэтэй байдалда оруулха шэнэ hэдэлгэнүүд хэгдэхэ» гэжэ газетэ тухайлан бэшэнэ. «Юрэнхы дэлгүүр доторой байдалда бэрхэшээл тохёолдоно» гэhэн гаршагтай статья соогоо Брюссельдэ «зургаан гүрэнэй» hүүлшын зүблөөнэй болоhон тухай «Эко» газетэ бэшэнэ.

Президент Кеннеди Баруун Европын оронуудаар аяншалхаяа байhандаа hүүлэй үедэ оройдоошье hонирхохоё болёо гээд Лондоной «Дейли Миррор» газетын Нью-Йоркдохи корреспондент бэшэнэ. Корреспондентын бэшэhэнэй ёhoop, президентдэ дүтын зарим хүнүүд энэ аяншалгые болюулхыешье оролдоно.

XXIII Папа Иоаннын наhа бараhан тухай дэлхэйн хэблэл гол анхаралаа хандуулна. Энэ ушар тухай олон газетэнүүд редакционно статьянуудые, тайлбаринуудые, гүрэнэй болон политическэ ажал ябуулагшадай бэшэгүүдые болон шаналалнуудые толилно, эб найрамдал бэхижүүлхын тулада Папын хэhэн ажал ябуулгые тэмдэглэнэ, тэрэнэй орондо хэнэй орохо байhан тухай тухайлан бэшэнэ.

Үндэhэ яhанай илгаа гаргалгада эсэргүүсэн, Америкын нэгрнүүдэй тэмсэл хэжэ байhан тухай мэдээсэлнүүд хариин хэблэлэй хуудаhанууд дээрэ урда мэтэ толилогдоно. Гражданска эрхэ тухай асуудалаар конгресстэ хандалгаяа президент Кеннеди удаарууна гээд «Нью-Йорк геральд трибюн» болон Америкын бусад зарим газетэнүүд тэмдэглэнэ.

Юумын сэнгэй ехээр ургажа байhан тухай асуудалые зүбшэн хэлсэжэ байhан парламентын сессидэ Токиогой газетэнүүд гол анхаралаа хандуулна. Индиин президент Радхакришнан гэгшын США-да албанай хэрэгээр аяншалжа ошоhон тухай Делиин газетэнүүд гол анхаралаа хандуулна.

(ТАСС, июниин 4).

Зэрлиг муухайгаар хашана, хэhээнэ

ХАНОЙ, июниин 4. (ТАСС). Урда Вьетнамай эртэ урдын ниислэл Гуэ хотодо Урда Вьетнамай студентнүүд амгалан ёhоной демонстраци үезгэлдэр хээ. Тиихэдэнь нгодиньдьемовскэ солдадууд жада болон нюдэнhөө нёлбоhо гоожуулдаг газтай гранатануудые хэрэглэн, демонстрацида хабаадагшадые тарааха hэдэлгэ хэhэн байна. Буддын шажанда шүтэгшэдые хашаха хэhээхэ ябадал зогсооха тухай засагаархидта демонстрантнууд эрилтэ хээ.

60 гаран студент шархатаа.

Гавайска аралнууд Номгон далайн хойто захадахи США-гай мэдэлэй газар. Гол шухала баялигынь ананасуудые эндэhээ абаашадаг юм. Дэлхэй дээрэ ургадаг энэ үрэ жэмэсэй 90 процентыень эдэ аралнуудай хүн зон суглуулдаг.

Гонолулу гэжэ город эндэхи гол шухала центр мүн. Эндэ байдаг банкнууд болон компанинуудай томо томо байшангуудай хажууда пальма модоной гэшүүhэ набшаhаар бариhан үгытэйшүүлэй урсанууд байдаг юм.

ТАСС-ай фотохронико.

Эб найрамдал тухай үгэ хэлэhэнэйнгээ түлөө арестовалагдаба

ПАРИЖ, июниин 4. (ТАСС). «Эб найрамдал хамгаалха зорилготой аяншалгада» хабаадаhан дүрбэн хүниие Труа Ривертэ (Квебек провинци) Канадын полици арестовалаа. Эб найрамдал аршалан хамгаалхые, термоядерна дайнай аюултай тэмсэхые урялhан номуудые тэдэнэр тараадаг байгаа. Арестовалуулагшадай дунда гурбан канадец, нэтэ американец бии гэжэ Франс Пресс агентствын корреспондент мэдээсэнэ.

«Эб найрамдал хамгаалха зорилготой аяншалгада» хабаадаhан хэдэн арбаад хүн майн 26-да Квебегhээ гараhан байгаа. Тэдэнэр Бостон болон Нью-Йорк дээгүүр гараад, Кубын газар дээрэ байдаг Америкын Гуантанамо гэжэ далайн-сэрэгэй бааза хүрэтэр ошохо юм.

Хойто Норвегидэ НАТО-гой манёвр болоно

ОСЛО, июниин 4. (ТАСС). Тромс губернидэ (Хойто Норвеги) НАТО-гой подразделенинүүдэй манёвр эхилээ.

«Холын замда гарахадаа ондо ондоо оронуудай сэрэгүүдэй хэр hайнаар холбоо байгуулдаг байhаниинь» энэ hургаалай үедэ шалгагдаха юм гээд «Нашунен» газетэ мэдээсэнэ. Транспортна самолёдууд Европын түбhөө сэрэгүүдые hуулгаад, Норвегиин Бардуфосс гэжэ аэродром дээрэ асаржа буулгаа. США-гай, Англиин, Баруун Германиин, Голландиин, Бельгиин, Норвегиин арминуудай подразделенинүүд манёврто хабаадалсана.

АЖАЛhAA ХУЛЖАГШАДАЙ АМА ТАТАХА!

Николай Димовые Байгал-Хударада hайн мэдэхэ. «Залхуу», «архинша» гэhэн үгэ хүүр тэрээн тухай таранхай. Хүршэнэр нүхэдыньшье Димовые ингэжэ нэрлэхэнь буруу бэшэ. Бэеынгээ амарые хаража, хүнгэдэ ажалhаа тэрьелhэн энэ хүйхэр нэгэ хирэ промкомбинадта фотограф нэрэтэй байhан. Хүнгөөр олоhон олзоороо архидаад, үдэр бүхэндэ үйлсэ хэмжэхэ ажалтай болоо hэн.

Манай хүдэлмэришэд Димовтэ хэдэ дахин хандажа, ажалда орохыень дурадхаа. Теэд ажалhаа айжа ябадаг hэн хойноо Байгал-Худараhаа угы болоhон аад, хэдэ hарын үнгэрhэнэй hүүлдэ дахинаа эндэ ерэбэ. Үнөөхил хуушан хүнгэн хэрэгээ эрхилжэ байтараа, хуулиин урда зогсохо болоходоо, бүтүүхэн хойто зүг руу арилhан байгаа.

Гэхэ зуура хаанашье совет хуули ёhон, гурим тиимэ зайгуулнуудта амар заяа үзүүлхэгүй, обществодо туhатай ажал хүүлжэ, зүб замда оруулхал байха.

Манай таhаг Кабанскын, Прибайкалиин газар дээрэ ниитын гурим сахидаг юм. Ажалhаа хулжадаг хэдэн хүниие ондоо тээшэнь, тусхай газарнуудта ябуулаабди. Тэдээн тухай хэдэн үгөөр хэлэбэл иимэ: Байгал-Хударада Нелюбин фамилитай, 26 наhатай, хүдэр багжагар бэетэй, гэр барижа, модо отолжо, газар хахалжа ябамаар хүн бии. Ута солхообо халааhандаа хээд, архи уугаад, амархан ябаха дуратай юм. Хоёр жэлэй урда тээ залхуу лодырь гэгдэжэ, колхозhоо гаргагдаад, Улаан-Үдэ хотоор «хүнгэн» хүдэлмэри бэдэрхэеэ ошоhон байха. Тэрэ гэhэнhээ хойшо ямаршье ажал хэнгүй, жэл тухай хэсэжэ, халтурилжа ябана. Нютагайнь зон ехэл дураа гутанхай. Нелюбинэй хэрэг hаяар арадай сүүдэй үзэмжэдэ табигдахань.

Байгал шадарай нютагууд ан гүрөөлөөр, загаhаар баян юм. Тиимэhээ заримашуул бэлэн олзын хойноhоо гүйлдэнэ. Сухинай сомоной Енхалук тосхондо hуурижалтай Калашников гэгшэ 3-дахи группын инвалид хүнби гээд, боошхо, лагун дархалжа наймаалдаг, загаhа баридаг. Үнэндөө Калашниковай бэе муу бэшэ, харин hэшхэл сэдьхэлынь муу гээшэ ха.

Ажалhаа хулжаhан хүнүүдтэй тэмсэжэ, тэдэнние зүб харгыда оруулха, ажал хүдэлмэридэ урмашуулха гээшэ бэлэхэн бэшэ хэрэг. Тиимэhээ манай таhагайхид, Кабанскын аймагай, сельскэ ба посёлогуудай Советүүд энэ асуудалда анхарал ехээр хандуулна. Твороговско сельсоведэй гүйсэдхэхэ комитет ажал хэдэггүй хэдэн хүниие дуудажа хөөрэлдэhэн байха. Тингэhэнэй hүүлээр тэдэ хүнүүд ажалда ороод, мүнөө үедэ hайнаар хүдэлжэ байна. Мүн үнгэрэгшэ жэлдэшье аймагай Советэй гүйсэдком энэ талаар ехэхэн хүдэлмэри ябуулаа.

Иимэ асуудал Советүүдэй сесси дээгүүр табигдаhан, ажал хүдэлмэри, совет хүнэй уялга тухай хөөрэлдөөнүүд арад зоной дунда хэгдэhэн байна.

В. Шишмарев,
Кабанскын милициин таhагай начальник.

Боксоор [...] чемпи[...]

Москвагай Спор[...] Европын түрүү[...] боксоор мүрысөөн[...] 2-то дүүрэбэ. Сов[...] энэ мүрысөөндэ [...] алтан, дүрбэн мү[...]дые абаба.

Шэгнүүрэйнгээ [...] соондо илагшад [...] спортсменүүд Ви[...] Олег Григорьев, [...]нашкин. Венгрийн [...] поляк Ежи Куле[...] сменүүд Ричардс [...]рий Попенченко, [...] Петшковский, [...] спортсмен Иозиф [...] болоно.

Тамулис, Лагу[...]дохёо чемпион, [...] бэдэхеэ чемпион [...]

15-дахи чемпи[...]рэнhөө 133 боксе[...]

Зулгы [...] гэр б[...]

Хүдэлмэриин [...]луун хаhаар У[...]лэдбэриин упр[...]тэнэй «Искра[...] айлшадай ба[...] орой хүрэжэ ер[...]ды орой сагай [...]шье, эзэн эхэн[...] Петровна Кушн[...] ехэл зулгы зох[...] халуун сайга[...] Сайень уужа, [...]ба гээшэбди. [...] журнал уншаж[...]нажа, тэрэ үдэр[...] сагые амаржа [...] Айлшадай байр[...] табигданхай. [...]дөөр хушагданх[...] Энэ гэргэ hару[...] тэрэшэлэн мед[...] сэлнүүд байда[...]

Александра [...]шадые хүндэлхэ[...] бэлдэдэг тээ[...] эдеэгээрнь са[...] сэнгыень түлэх[...]дамнай, үнэнь [...]ба. Зуун грамм[...]гэн, үндэгэн—10[...] грамм hүн—4 [...] юм байна.

Хүдөөгэй кол[...]лай дэргэдэ ни[...] байрануудые эм[...]

«Искра» кол[...]шэлые халан а[...]даа хүндэтэйгөө[...] байял.

Африкын нэгэдэлэй үндэhэ hуури табигдаа

Минии урда бишыхан ном хэбтэнэ. hаяхан Аддис-Абебада боложо дүүрэhэн конференци тухай энэ ном соо дурдагдаhан байха юм. Африкын нациин нэгэ тугай түхэл янза, ниитэ африканска национальна шэнэ гимнын нотонууд энэ ном соо хэблэгдэнхэй. Гимнын хүгжэмые Эфиопиин хаан Хайле Селассие гэгшын оркестр бэшэhэн байха юм. Африкын нэгэдэлэй эдэ хоёр hүлдэ тэмдэгэй конференци дээрэ баталан абтаагүй байгаашье hаань, Африкын нэгэдэлэй болон бэеэ даанхай байдалай бодото гимн конференци дээрэ зэдэлэн дуулдаhан байна. Зүгөөр энэ гимн конференциин болоhон гансахан Африкын байшан соо бэшэ, харин бүхы дэлхэй дээрэ дуулдаhан байна. Түүхэдэ анха түрүүнээ болоhон бүхы Африкын дээдэ тушаалтадай энэ зүблөөнэй шиидхэбэринүүд соо, Кваме Нкрума, Ахмед Бен-Белла, Модибо Кейта, Секу Туре, Милтон Оботе, Огинг Одинг гэгшэдэй хэлэhэн сэсэн мэргэн, абьяастай халуун үгэнүүд соо энэ гимнын аялган дуулдана.

Майн 22-ой үдэр үдын хойно Африкын 30 ороной гүрэнүүдые болон правительствануудые толгойлогшонор заседаниин столой саагуур hуурнуудаа эзэлэн hууhан байгаа. Конференцидэ Мавританиин уригдаhанда буруушаалгын тэмдэг болгон 31-дэхи орон — Марроко энэ зүблөөндэ МИД-эй политическэ департаментын директор элшэн сайд Зентар гэгшые эльгээhэн байха юм. Юуб гэхэдэ, Марокко Мавританида газар уhанай талаар эрилтэ хэдэг байна бшуу. Тогын түлөөлэгшын hууха 32-дохи hуури хооhон байгаа. Тогын президент Грюницкий гэгшые конференцидэ урихые Гвиней, Нигери, мүн бусад зарим делегацинууд арсаhан байгаа. Ушарынь Грюницкий гүрэнэй урбалтын, Тогын Республикые толгойлогшо урдань байhан Сильванус Олимпио гэгшын алуулhанай hүүлээр засагаа гартаа абаhан байна бшуу.

Дүлдыданги газар нютагуудта национально-сүлөөрэлгын тэмсэлые хүтэлбэрилдэг 21 парти болон организациин түлөөлэгшэд заседаниин залай гол үүдэнэй баруун талада национальна гоё hайхан хубсаhануудаа үмдэнхэй hууhан байха юм. Тэдэнэр ажаглагшад боложо конференцидэ уригдаhан байха юм. Тэдэнэр хадаа Анголын, Мозамбигай, Кениин, Португалиин, Гвинейн, ЮАР-ай, Родезиин, бусад хэдэн газар нютагуудай 50 миллион африкынхидай бүрин эрхэтэ түлөөлэгшэд болоно гээшэ. Эдэ газар нютагуудай үндэhэн зон колониальна дарлалта доро байдаг. Колониальна дарлалта доро байhан арадууд Африкын бэеэ даанхай гүрэнүүдэй зүгhөө тодорхой туhаламжа хүлеэнэ гээд гүрэнүүдые толгойлогшонорто барюулагдаhан хамтынгаа бэшэг соо тэдэнэр онсолон тэмдэглэнэ. «Бүхы Африка дары сүлөөлэгдэхэ ёhотой! Хооhон хубхай үгэнүүд, гоё гоё резолюцинууд дутамаг байна. Конференци хадаа Африкын арадуудта засагыень дары дамжуулан үгэхэ тухай Африкада колони эзэлжэ, үндэhэ яhанай талаар дарлалта хэжэ байhан бүхы гүрэнүүдтэ эрид шанга эрилтэ хэхэ ёhотой. Энэ эрилтын хүлеэн абтаагүй газарта Африкын бэеэ даанхай гүрэнүүдэй сэхэ хамааралсажа орохо байhаниинь элитэ» гэжэ тэдэнэр мэдүүлнэ.

Өөhэдтөө таарамжатай шиидхэбэринүүдые конференцидэ абхуулжа шадааншьегүй hаа, ядахын сагта тэрэнэй хүдэлмэридэ hаад ушаруулхабди гэжэ Африкын дайсадай найдабариин урагшагүйдэхэ байhаниинь конференци дээрэ Эфиопиин хаан Хайле Селассиетэй түрүүлэн үгэ хэлэхэдэ эли болоо. Харин эзэрхэлгэ доро мүнөө хүрэтэрөө байжал байhан Африкын тэрэ хубиие сүлөөлхэ гээшэ манай гол зорилго болоно. Африкын 30 гаран оронуудай бэе бэеhээ таhаранги, бүри өйрынгоошье зорилгонууд тухай үгэеэ ойлголсожо шадаггүй байгаа hаань, Африкые hэргээн бадаруулгын дайсад имагтал hаналаа ехээр ханаха байна гээд хаан заагаа. Африкын гүрэнүүдэй организациие байгуулангүйгөөр конференци хүдэлмэреэ дүүргэжэ шадахагүй байна гээд Хайле Селассие тэмдэглээ.

Империализм болон колониализмда эсэргүүгээр шэглүүлэгдэhэн лэ байгаа hаань, Африкын нэгэдэлhээ туhа болохо гээд Гвинейн Республикын президент Секу Туре онсолон тэмдэглээ.

Африкын гүрэнүүдэй нягтаар эмхидэhэн политическэ союз байгуулха тодорхой программа тухай Ганын президент Кваме Нкрума конференци дээрэ хэлэhэн байна. «Нэгэн гэбэл нэгэдэхэ гү, үгышье hаа, политическэ бэеэ даанхай байдалтай болоhонойнгоо hүүлээр табин жэлэй үнгэрhэн хойно Латиин Америкын империализмын hабарта дахяад ороhонойхидол адли байдалтай болохо тиимэ шатадаа хүрөөд байнабди» гээд тэрэ хэлээ.

Дүрбэн үдэрэй турша соо конференци дээрэ юрэнхы хөөрэлдөөн болоо. Тиихэтэй хамта шиидхэбэринүүдэй эсэсэй проектнүүд хаамал заседанинууд дээрэ зүбшэжэ хараалагдадаг байгаа. Хамтаараа шиидхэбэри гаргахын тулада үгэеэ ойлголсохо эгээн ехэ эрмэлзэлгэ гаргагдаhан байна. Түүхэтэ конференци майн 25-да hүниин тэнгэй холо үнгэрhэн хойно дүүрэhэн байха юм.

Колониализмда эсэргүүсэн, Африкын бодотоор нэгэдэхын түлөө Африкын оронуудай саашанхи тэмсэлэй тодорхой үндэhэ hуури конференциин резолюцинууд соо табигдаhан байна. Африкын нэгэдэлэй организаци байгуулагдаа. Энэ организаци Африкын гүрэнүүдэй талархал болон нэгэдэлые бэхижүүлхэ, Африкын арадуудай ажабайдал hайжаруулха зорилгоор тэдэнэй харилсаа холбоо тааруугаар бэелүүлхэ, улам бэхижүүлхэ, эдэ гүрэнүүдэй бүрин эрхые, газар уhанайнь бүрин бүтэн байлгые, бэеэ даанхай байдалые хамгаалха, Африкада али бүхы түхэл янзын колониализмые усадхаха ёhотой гээд конференциин hайшааhан документ соо тэмдэглэгдэhэн байха юм. Гүрэнүүдые болон правительствануудые толгойлогшонорой ассамблей энэ организациин дээдэ орган гэжэ соносхогдоо. Ассамблей жэлдээ нэгэнhээ үсөөн бэшэ зарлагдадаг байха.

Колониализмые усадхаха тухай резолюци соогоо гүрэнүүдые болон правительствануудые толгойлогшонор хадаа Африкын национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ туhаламжа үзүүлхэ тусхай фонд байгуулха гэжэ шиидхээ, энэ туhаламжа үзүүлэлгые тааруугаар хүтэлбэрилхэ комитет байгуулаа, дүлдыданги газар нютагуудые сүлөөлхын түлөө тэмсэлшэдтэ туhалха hайн дуратаниие элсүүлжэ эхилхэ гэжэ үгэеэ ойлголсоо. Тааруугаар хүтэлбэрилхэ комитедэй түрүүшын заседание хоёр недели болоод, Дар-эс-Саламда (Танганьика) үнгэргэхэ гэжэ хараалагдаа.

Эб найрамдалай болон буу зэбсэг хуряахын түлөө, бусад түбинүүдэй тэмсэлhээ зайсаха талаар баруун гүрэнүүдэй өөhэдтэнь баадхадаг hанал бодолой тон ехэ хоротой муухай байhыень гүрэнүүдые толгойлогшонор эли тодоор ойлгодог байhанаа харуулаа. Африка түбиие сэрэгэй хүсөөр эзэмдэлгые болюулха, хариин сэрэгэй баазануудые усадхаха, баруун гүрэнүүдтэй баталагдаhан сэрэгэй хэлсээнүүдые болюулха, ядерна туршалгануудые зогсооха тухай конференци эрилтэ хээ. Африкын бүлэг гүрэнүүд ООН-до саашадаа ябуулгануудые хэхэдээ, Афро-Азиин бүлэгэй тала харадаг байха хүсэлэнтэй.

Конференци хаагдаа. Африкын байшангай уужам ехэ, hаруул гэрэлтэй залнууд сооhоо суглаашад тараа. Гүрэнүүдые толгойлогшонорой шиидхэбэринүүд саарhан дээрэ үлэхэгүй гэжэ найдахаар байна. Эдэ шиидхэбэринүүдэй дэмжэгдэжэ байhаниинь Анголодо, Мозамбигта, ЮАР болон Португалиин Гвинейдэ — зоболон ядаралда дайрагдаhан агууехэ хара шарайтанай түбиин бүхы газар дээрэ удахагүй харагдахал. Энэ түбиин арад бэеэ даанхайгаар, ёhотойл хүн шэнгеэр ажаhууха өөрынгөө эрхые буу зэбсэг гартаа барин ябажа, дайшалан абаха баатай болодог байна бшуу.

С. ЛОСЕВ.
(ТАСС).

Аддис-Абеба—Москва.

ХУРА БОРООН ЕХЭЭР О[...]

Июниин 4—5-най үдэрнүүдтэ республика доторнай хаа хаанагүй хура бороон орожо, тала дайда, ургасаяа ундалуулаа. Уhаар баян hалхи шуурган аяар Балхаш нуурай эрье шадарhаа манай республика хүрэтэр ерэhэн байна. Хоёр үдэрэй туршада Могойтодо—14, Баргажан, Нарhатада—13, Мухар-Шэбэр, Шэнэ-Хүрбэдэ—12, Хорндо—11, Загарайда—10, Захааминда—9, Тори, Улаан-Үдэдэ—7, Бэшүүр, Кабанскда—6, Новоселенгинскдэ дүрбэн миллиметр хүрэтэр хура бороон орожо, ургамалда, илангаяа кукуруза, хүдөө ажахын бусад ургамалда яhала шиниг нойто оруулаа.

hаяар 2—3 [...] республика дотор[...]тэй байха, шиниг [...] Үдэртөө дунда [...] градус дулаан бол[...]на. Тиихэдэ Зэд[...]рэн үйлэдбэриин [...] газар нютагуудта [...] хараатай.

гидрометобсерв[...] уларил шэн[...]

Редактор, [...]
Ц. [...]

Манай адрес, телефон[...]

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. [...]да ЛЕНИНА, 35. Телефоны: редактора—23-67, [...]—38-42, зам. редактора—35-84, секретар[...] отделов: сельскохозяйственного производства [...] жизни—47-59, 35-14, промышленного производс[...]ной жизни—48-89, 33-61, корректорская—35-95.
Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: [...]—24-74, советского строительства и быта—34-8[...] ров и писем—25-41, 38-30, информации—32-74 [...] 34-05.
гор. Улан-Удэ, типография Министерства ку[...] Бурятской АССР.
Н00442. Зак[...]

БУРЯАД ҮНЭН
4-дэхи нюур
1963 оной июниин 6.